

Motivace a bariéry v zájmovém vzdělávání dospělých

Michal Zvonek

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Michal Zvonek**
Osobní číslo: **H19922**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Motivace a bariéry v zájmovém vzdělávání dospělých**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti celoživotního učení, vzdělávání dospělých, motivací a bariér v zájmovém vzdělávání dospělých.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

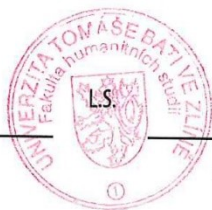
- DVOŘÁKOVÁ, Miroslava a Michal ŠERÁK, 2016. Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 169 s. Varia. ISBN 9788073086947.
- KALENDA, Jan a Ilona KOČVAROVÁ, 2017. Proměny bariér ke vzdělávání dospělých v České republice: 2005-2015. Studia Paedagogica, 22(3), 69-89.
- KRYSTOŇ, Miroslav, 2011. Zájmové vzdelávanie dospelých: teoretické východiská. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0211-7.
- RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed., 2008. Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 339 s. ISBN 9788021047792.
- ŠERÁK, Michal, 2009. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 207 s. ISBN 9788073675516.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PaedDr. Miroslav Krystoň, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **19. ledna 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 19. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 22. 4. 2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o pisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá tématem z oblasti motivací a bariér v zájmovém vzdělávání dospělých. Teoretická část práce vymezuje postavení zájmového vzdělávání dospělých v kontextu celoživotního učení a základní pojmy. Praktická část má za cíl zjistit, co aktuálně motivuje dospělé k účasti na této formě dalšího vzdělávání dospělých, popřípadě co jim v účasti brání. Vyhodnocení proběhlo na základě výsledků dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili dospělí z různých sociálních kategorií a výstupy naznačují, že ve srovnání s předchozími výzkumy došlo ke změnám.

Klíčová slova: celoživotní učení, zájmové vzdělávání dospělých, volný čas, zájem, motivace, bariéry.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with topics of motivations and barriers in connection with interest adult education. The theoretical part of the thesis defines the position of interest adult education in the context of lifelong learning and basic concepts. The practical part aims to find out what currently motivates adults to participate in this form of further education, or what prevents them from participating. The evaluation was based on the results of a questionnaire survey, which was attended by adults from various social categories, and the results indicate that there have been changes compared to previous surveys.

Keywords: lifelong learning, interest adult education, leisure time, interest, motivation, barriers.

Děkuji tímto prof. PaedDr. Miroslavu Krystoňovi, CSc. za cenné rady a připomínky, a především za ochotný a vstřícný přístup v průběhu tvorby mé bakalářské práce. Poděkování také patří mé rodině za podporu a trpělivost v průběhu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ	12
1.1 HISTORIE CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ	12
1.2 UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ	14
1.3 REALIZACE CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ.....	15
1.4 KONTEXT ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V CELOŽIVOTNÍM UČENÍ.....	16
2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	19
2.1 VOLNÝ ČAS	19
2.2 POTŘEBA A ZÁJEM.....	20
2.3 DEFINICE ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	22
2.4 CHARAKTERISTIKY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	23
2.5 CÍLE A FUNKCE ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	24
2.6 TYPY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	26
3 MOTIVACE A BARIÉRY	28
3.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MOTIVACI VE VZDĚLÁVÁNÍ.....	28
3.2 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	33
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	33
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
4.4 SPECIFIKACE METODY SBĚRU DAT.....	35
4.5 ZPŮSOB ANALÝZY VÝZKUMNÝCH DAT	36
4.6 PŘEDVÝZKUM	36
5 ANALÝZA DAT	38
6 INTERPRETACE DAT PODLE VÝZKUMNÝCH CÍLŮ	53
6.1 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ A DISKUSE.....	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM OBRÁZKŮ	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM GRAFŮ	65

SEZNAM PŘÍLOH.....	66
---------------------------	-----------

ÚVOD

Navýšit počet dospělých, kteří aktivně vstupují do procesů učení, je jedním z hlavních cílů politiky Evropské unie, přičemž mezi stěžejní činnosti patří i odstraňování překážek bránících dospělým v účasti na celoživotním učení.

Realizace tohoto cíle probíhá v rámci ambice stát se „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou na světě“, blíže specifikované už začátkem tohoto milénia v Lisabonské strategii, ve které je kladen důraz na důslednou aplikaci principu celoživotního učení. Důležitost aktivní aplikace principu celoživotního učení však nelze vztahovat pouze k cílům Evropské unie, ale i ke každému dospělému jednotlivci. V současné společnosti, která je označována také jako společnost vědění, je dospělý jedinec neustále vystavován potřebě umět zacházet s velkým množstvím informací různého druhu a využívat je ke zvládnutí nově potřebných dovedností, a to nejen v pracovním, ale i soukromém životě. Díky tomu se dnes více než kdy jindy stává existenční nutností každého dospělého zapojení do procesu celoživotního učení, kontinuálního procesu stále více vyplňovaného různými vzdělávacími aktivitami.

Jednou ze vzdělávacích aktivit, která umožňuje získat vědomosti či dovednosti ve vazbě na koncept celoživotního učení, je zájmové vzdělávání dospělých. Nejedná se primárně o vzdělávací aktivity zaměřené na vědomosti a dovednosti z oblasti pracovní sféry, avšak výstupy tohoto vzdělávání mohou být následně také v této sféře využívány.

Ne vždy je dospělému umožněno účastnit se zájmového vzdělávání. Do tohoto procesu vstupuje celá řada motivací, stejně jako celá řada bariér pramenících například z titulu sociálního postavení, sociální role, případně z jiných důvodů.

Cílovou skupinou této práce jsou dospělí, kteří se účastní zájmového vzdělávání, stejně jako dospělí, kteří se zájmového vzdělávání neúčastní.

V teoretické části této práce je záměrem definovat východiska zájmového vzdělávání dospělých, blíže specifikovat tuto formu edukační aktivity dospělých a popsat motivace a bariéry, se kterými se dospělí setkávají.

V praktické části této práce bude záměrem identifikovat motivační faktory, respektive bariéry a výsledky empirického šetření analyzovat a porovnat s výsledky předcházejících výzkumů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ

Po staletí rozvíjená myšlenka celoživotního rozvoje jedince již není v tak velké míře vnímána jako ryze akademické téma v odborných kruzích, ale získává stále více formu všední reality. Vlivem častých vnějších změn, kdy je jedinec vystavován různorodým životním situacím s nutností jejich řešení a opakující se potřebou adaptace na měnící se požadavky, stává se tak učení nutností a zároveň i kontinuálním procesem, který je v dnešní době stále více vyplňován různými vzdělávacími aktivitami. Jedním z typů takové vzdělávací aktivity je i zájmové vzdělávání dospělých, pro které je ústředním teoretickým konceptem a zároveň i východiskem celoživotní učení.

1.1 Historie celoživotního učení

Myšlenka učícího se jedince v průběhu celého života není nová. Ideu opírající se o nutnost učení všech, všemu a všestranně představil již Jan Amos Komenský ve svém systému výchovy pro každý věk v díle Pampaedia. Tím předběhl dobu přinejmenším o několik staletí. Komenského vize ani s odstupem času neztratila nic ze své nadčasovosti (Palán a Langer, 2008).

Podobné myšlenky byly intenzivně rozvíjeny i v období osvícenství a neméně důležitý význam měla i problematika učení/vzdělávání, doprovázejícího celý život jedince i začátkem dvacátého století, kdy vznikaly první teoretické reflexe vzdělávání dospělých (Dvořáková a Šerák, 2016). Jakkoliv šlo o myšlenky bezesporu ušlechtilé, jejich přínos byl ve větší míře v teoretické rovině. Vlivem politických, ekonomických a společenských změn dostala tato idea reálnou podobu v druhé polovině minulého století, v průběhu šedesátých a sedmdesátých let.

- Společnosti dosáhly po etapě znovuoobnovení hospodářství po druhé světové válce určitého blahobytu. Finanční prostředky byly k dispozici i pro sociální a vzdělávací programy.
- Došlo k prohloubení demokratizace společnosti a prosadila se myšlenka rovnosti vzdělávacích šancí a práva občanů na vzdělání jako fundamentálního lidského práva.
- Rychlý hospodářský růst byl spojen s vědeckým a technologickým pokrokem, a tím i s potřebou nových kvalifikací.
- Globalizace světového hospodářství a nástup nových hospodářských mocností (Japonsko) vedly k zostření mezinárodní konkurence a nutily ke zlepšení inovační

schopnosti společnosti. Jako jeden předpoklad této schopnosti byla identifikována vzdělanostní úroveň obyvatelstva. Investice do vzdělávání se začaly považovat za rovnocenné s investicemi ostatními.

- Tehdy ještě nerozhodnutý boj dvou politických systémů probíhal i jako soutěž o lepší vzdělávací systém.
- Různé futurologické – seriózní i méně seriózní – výzkumy předpovídaly neustálý a zrychlující se růst hospodářství, rozmach vědy a techniky, explozi množství informací, s důsledkem zvyšujících se nároků na vzdělanost.
- Sociální vědy, andragogika a hlavně v tuto dobu v oblasti vzdělávací politiky vlivné mezinárodní organizace rozvíjely různé koncepce celoživotního vzdělávání (UNESCO, OECD, Rada Evropy, Světová banka).
- Vzdělávací politika se stala středem společenské diskuse (Beneš, 2008 s. 26).

Ke komplexnímu řešení problému měla přispět série oficiálních dokumentů a prohlášení několika mezinárodních organizací, jejímž výstupem měly být konkrétní nástroje a postupy k překonání konvenčního formalizovaného konceptu vzdělávání. Za důležitý lze považovat rok 1970, kdy UNESCO uveřejnilo koncept celoživotního vzdělávání, kdy tento a i jiné dokumenty podle Šeráka (2009) vedly k celkové změně pojetí role vzdělávání v životě jednotlivce i celé společnosti. Klíčovým úkolem se tedy stala příprava jedince na život ve společnosti a zlepšení jeho schopnosti přizpůsobit se probíhajícím změnám (Šerák 2009, s. 14). I přes všechny snahy a značnou popularitu v politických a odborných kruzích ale nedošlo k požadovanému uplatnění v legislativě a institucích. S příchodem hospodářské recese v druhé polovině 70. let tento koncept ustupuje do pozadí, a to i z důvodu pohledu na vzdělávání jako na ekonomickou veličinu srovnatelnou s investicí, kde mezi hlavní požadavky patří kvalita, efektivita a návratnost.

Změna názoru přichází v 90. letech. Jak upřesňuje Šerák (2009, s. 15), tehdy se vyspělé státy pod vlivem probíhajících změn vracejí k již pozapomenutému konceptu, který ovšem získává zcela novou dimenzi jako koncept celoživotního učení. Podle Rabušicové (in Rabušicová a Rabušic, 2008) jde o zcela nový postoj ke vzdělávání, kdy jsou v centru pozornosti procesy učení, a je deklarováno, že příležitosti k učení dostupné v průběhu celého života a založené na široké bázi a určené všem jedincům jsou podstatným znakem současné společnosti. V tomto konceptu lze zaznamenat přesun těžiště hlavního zájmu od vzdělávání k učení jakožto procesu probíhajícímu v celé šíři a rozmanitosti v průběhu celého života.

Na evropské úrovni dochází k prozatímnímu dovršení těchto myšlenek ve formě vydání dokumentu „Memorandum o celoživotním učení“ v roce 2000, kdy se tímto objevuje i nový pojem „všeživotní učení“.

Ve srovnání s pojetím celoživotního vzdělávání ze 70. let jsou viditelné výrazné změny. Tyto lze postřehnout hlavně v oblastech významu školských institucí, kdy je jim přikládán menší význam, a naopak je zdůrazňován význam institucí mimo formální vzdělávací soustavu. Roste důležitost neformálního a informálního učení v různých prostředích a dále ve funkci státu, která již není tak podstatná. Elementárním se stává partnerství mezi státem, zaměstnavateli, obcemi, občanskými sdruženími apod. (Strategie celoživotního učení ČR, c2007). V neposlední řadě se jedná také o změnu přístupu, a to zdůrazňování individuálního učení z vlastní aktivity jedince.

1.2 Učení a vzdělávání

Pojmy vzdělávání a učení nejsou synonyma. I když spolu úzce souvisejí, bývají často zaměňovány, a proto je vhodné vymezit rozdíl mezi nimi. Podle Plamínka (2014) a Hroníka (2007) je pojem učení nadřazený pojmu vzdělávání, které je zároveň jeho součástí. Oba autoři se shodují, že učíme se nejen organizovaně, ale i spontánně. Z toho lze usuzovat, že bez učení se nelze vzdělávat, ale učit se lze, i když se nevzděláváme. Důkladněji rozdíl vymezují Průcha a Veteška ve svém andragogickém slovníku, kdy „vzdělání je proces řízeného učení a vyučování, k němuž dochází typicky v edukačním prostředí školy nebo v jiném edukačním prostředí“ (Průcha a Veteška, 2012, s. 274). Oproti tomu učení je jedním z nejdůležitějších psychických procesů a zároveň základní podmínkou existence a vývoje jedince i celé společnosti, kdy hlavním účelem je přizpůsobování se novým situacím (Průcha a Veteška, 2012). Ve shodě s výše uvedeným nejpřesněji vystihuje tuto problematiku Strategie celoživotního učení, prezentující učení jako nepřetržitý proces a vzdělávání jako přesně vymezenou organizovanou aktivitu (Strategie celoživotního učení ČR, c2007).

Z pohledu výše uvedeného lze usoudit, že učení je proces, kdežto vzdělávání lze chápat jako přesně vymezenou a organizovanou aktivitu, která je ve své podstatě pouze způsobem, kterým se lze učit. V souvislosti s konceptem celoživotního učení lze vždy mluvit o učení se a nikoliv vzdělávání, nakořlík by se jednalo o nelogické spojení právě z toho důvodu, že učení je procesem celoživotním, což vzdělávání z podstaty své definice být nemůže.

1.3 Realizace celoživotního učení

Současný koncept celoživotního učení vymezený dokumentem Evropské komise (Memorandum o celoživotním učení) definuje možnosti vzdělávání a učení se v průběhu celého života jedince. Tento pohled lze rozšířit podle Dvořákové a Šeráka (2016, s. 106) ale i v celé řadě situací, prostředí a institucí. Názorně si to lze představit dvěma osami ve vymezeném prostoru, kdy podle Dvořákové a Šeráka (2016) můžeme vnímat učení jedince od narození do smrti (lifelong learning) a o všem v průběhu života (lifewide learning), přičemž propojením obou lze vidět všechny učební aktivity za celý život člověka. Podle Palána (2003) je součástí celoživotního učení i třetí dimenze, tzv. lifedeep learning, kdy tento pojem doplňuje třetí rozsah, pojednávající o kvalitě a hloubce pochopení.

Získat potřebné znalosti a dovednosti lze v rámci celoživotního učení různými způsoby. Memorandum o celoživotním učení (2000) definuje tři základní učební činnosti:

Formální učení – probíhající ve formálních vzdělávacích institucích, kdy výstupem je získání uznávaných certifikátů a kvalifikací.

Neformální učení – probíhající vedle hlavních vzdělávacích systémů. Podle Bartáka (2008) je ve velké míře zaměřené na specifické skupiny účastníků, přičemž hlavní cíl této činnosti napomáhá k utváření osobnosti člověka. I přes to, že formou ukončení bývá pouze certifikát a účastníci nezískávají žádný stupeň vzdělání, jde o dominantní formu edukace u dospělých.

Informální učení jde o přirozený doprovodný znak každodenního života. Ve srovnání s formálním učením nemusí být informální učení vždy učení záměrným. Sami jeho účastníci tak nemusí snadno rozpoznat, jak přispívá k jejich vědomostem a dovednostem (Memorandum o celoživotním učení, 2000). Zajímavé je, že až 75 % všeho lidského učení je tvořeno právě tímto způsobem učení, jak doplňují Dvořáková a Šerák (2016).

V kontextu těchto podstatných znaků jednotlivých forem učení lze tento systém chápat jako homogenní celek umožňující získávání různých kvalifikací a kompetencí rozličnými cestami, a to kdykoliv v průběhu života. Podle Strategie celoživotního učení ČR (c2007) by měl poskytovat každému jedinci možnost učení se v různých stádiích svého života ve shodě s jeho možnostmi, potřebami a zájmy v nepřerušené kontinuitě „od kolébky do zralého věku“. Kvalitní základní a všeobecné vzdělání je jeho základem, který by měl zajistit, že se jedinec naučí učit se a povede to u něj k vytvoření pozitivního postoje k učení se. Celoživotní učení je členěno do dvou základních etap, označovaných jako počáteční a další vzdělávání.

1.4 Kontext zájmového vzdělávání dospělých v celoživotním učení

Jestliže se v souvislosti s celoživotním učením mluví o slovních spojeních učení se po celý život a učení se v celé šíři životních situací, příležitostí a forem, lze postavení zájmového vzdělávání dospělých konkrétně vymežit i v tomto konceptu. Samotné vzdělávání dospělých je realizováno jako náhradní školní vzdělávání a další vzdělávání (Palán 2002, s. 22). Pojem náhradní školní vzdělávání je často označován v literatuře jako druhá vzdělávací šance. Podle Bartáka (2008) jde o možnost získání druhu a stupně vzdělání, které bývá běžně získáváno v příslušném věkovém stupni.

Další vzdělávání je dále členěno na:

- další profesní vzdělávání, jehož funkcí je rozvoj znalostí, schopností a postojů nutných pro výkon určitého povolání,
- občanské vzdělávání, jehož základem je proces utváření si povědomí o právech a povinnostech ve vztahu jedince k jeho občanským, politickým a rodinným rolím,
- zájmové nebo také sociokulturní vzdělávání vytvářející prostředí pro kultivaci osobnosti podle jejich zájmů, které také saturuje vzdělávací potřebu jedince ve shodě s jeho osobním zaměřením a dává možnost seberealizace ve volném čase (Palán 2003, s. 22).

Z pohledu těchto atributů lze zájmové vzdělávání dospělých v kontextu celoživotního učení zařadit do neformálního učení, což demonstruje i následné grafické zobrazení.

Obrázek 1 Místo zájmového vzdělávání v celoživotním učení

Zdroj: Upraveno dle Palána (2003, s. 23).

Oporou pro grafické znázornění může být i strategický dokument formující vládní strategii v oblasti vzdělávání. V národním programu rozvoje vzdělávání v České republice se rozlišují tři hlavní části vzdělávání dospělých:

Vzdělávání dospělých, vedoucí k dosažení stupně vzdělání. Je to většinou studium dospělých ve všech druzích státních i nestátních středních, vyšších a vysokých škol – jako tzv. druhá šance pro ty, kteří se z jakýchkoliv důvodů ve školách nevzdělávali dříve.

Další profesní vzdělávání. Patří sem jednak povinné (normativní) i nepovinné kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání zaměstnanců, jednak kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání uchazečů o zaměstnání.

Ostatní součásti vzdělávání dospělých, jako jsou např. zájmové vzdělávání, občanské vzdělávání, vzdělávání seniorů apod. (Bílá kniha, 2001 s. 79).

Zájmové vzdělávání dospělých ale nemusí být striktně vnímáno v konceptu celoživotního učení pouze jako neformální učení, i když se tak podle základních znaků a evropských nebo místních dokumentů děje. Rozmanitost a různorodost edukačních aktivit v rámci zájmového vzdělávání dospělých často vytváří prostor i pro informální učení a v určitých specifických případech se mohou aktivity transformovat i do podoby formálního učení (Kryštoň, 2011). Přesně vymezená hranice není ani mezi jinými typy dalšího vzdělávání. Oblastmi, v nichž může k průniku docházet, jsou profesní a občanské vzdělávání, kdy podle Dvořákové a Šeráka (2016, s. 119) tematika občanského vzdělávání je rovněž obsahově propojena i dalšími segmenty vzdělávání dospělých, především se vzdáváním zájmovým (např. oblasti životního stylu, duchovního rozvoje, zájmu o životní prostředí, jazykové a technologické vzdělávání atd.) a částečně i se vzdáváním profesním (explicitně např. tematika společenské odpovědnosti firem, age managementu apod.).

O vzdělávání dospělých lze hovořit jako o jedné části celoživotního učení, kdy objektem zájmu je dospělý v určité fázi života. Konkrétním objektem této práce je dospělý účastník zájmového vzdělávání. Pojem dospělost ale podle Palána (2003) nelze zcela jednoznačně charakterizovat, což zamlžuje celou řadu dalších pojmů, a to navzdory tomu, že se jedná o základní andragogický pojem. Dospělost lze tedy dovozovat podle úhlu pohledu z různých hledisek, např. právních, biologických nebo duševních. Obecně lze podle Dvořákové a Šeráka (2016) považovat za dospělého toho, kdo ukončil vzdělávání ve formálních vzdělávacích institucích a jeho sociální role mohou být charakterizovány jako dospělé. Hledisko ukončení vzdělávání ve formálních vzdělávacích institucích ale pro účely této

práce nemusí být určující, jelikož zájmového vzdělávání se mohou účastnit i dospělí studenti aktivní v této formě učení. Pro účely této práce tedy bude vycházeno z dělení podle Langmeiera a Krejčířové (2006), kdy jednotlivé etapy dospělosti z pohledu vývojové psychologie jsou:

- **časná dospělost** (20–29 let) – vnímána jako přechodné období mezi adolescencí a plnou dospělostí, vyznačující se převzetím určitých vývojových úkolů a dosažením vymezeného stupně osobní zralosti,
- **střední dospělost** (30–45 let) – období plné výkonnosti a stability,
- **pozdní dospělost** (45–65 let) – počáteční stadium stáří,
- **stáří** (66 a více let) – děleno na časně a vysoké.

2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Pojem zájmové vzdělávání dospělých není mezinárodně etablovaným termínem. I když jde o pojem v domácím prostředí poměrně známý a v kontextu struktury vzdělávání dospělých vnímaný jako tradiční ideová oblast, jedná se o teoretický konstrukt, jehož původ lze nalézt primárně v akademickém prostředí jako důsledek transformace odborné terminologie v Československu v šedesátých a sedmdesátých letech, kdy docházelo k nahrazování tradičních pojmů osvěta a lidovýchova (Dvořáková a Šerák, 2016). Z tohoto lze usuzovat, že jde o pojem dodnes primárně využívaný v rámci ČR a SR, kdy podle Krystoně (2011 s. 87) je regionálním specifíkem, historicky etablovaným v podmínkách slovenské a české andragogické teorie, pro který však v rámci Evropské unie není možné najít adekvátní synonymum.

Určitým kompromisem v terminologii je pojem socio-cultural education. Podle Dvořákové a Šeráka (2016) je to výsledek inklinace odborné veřejnosti, vycházející z terminologie definující různé oblasti vzdělávací politiky EU, kdy jde o podobu zastřešujícího pojmu, jež v sobě integruje obě ideově propojené oblasti edukace, jimiž jsou zájmové a občanské vzdělávání.

V zahraničí se obvykle ve spojení s tímto typem edukační aktivity používají pojmy non-vocation adult education (neprofesní vzdělávání dospělých, liberal education (liberální vzdělávání), hobby education (hobby vzdělávání), interest-oriented education (zájmově orientované vzdělávání) a podobné termíny.

2.1 Volný čas

Společným pojmem často zmiňovaným v souvislosti se zájmovým vzděláním je volný čas. Z podstaty této edukační aktivity jde o důležitou veličinu, bez které by mohlo být jen stěží realizováno. Vymezit ale jednoznačně pojem volný čas nemusí být snadné, ačkoliv se vyskytoval v celém průběhu vývoje lidské společnosti. Přinejmenším to může být problematické z pohledu dospělého, pro kterého může být tento pojem docela neznámý. Definován je různými autory, jejichž názory se sice v podstatných bodech shodují, nicméně lze vidět i dílčí rozdíly. Podle Šeráka (2009) volný čas přináší svobodu a jde o dobu, kdy člověk žije jen sám pro sebe a může se svobodně realizovat. Na významu nabývá až s postupným dospíváním jedince, s jeho vyhraňujícím se zájmem. Bližší určení definuje Knotová (2006). Volný čas chápe jako prostor pro různé aktivity, které mohou být zájmové, vzdělávací, relaxační či integrační. Ve vztahu k času dospělých ho vymezuje jako

součástí mimopracovního času, který je k dispozici až po splnění pracovních povinností a každodenních aktivit spojených s fyziologickou podstatou existence člověka. Obdobně vnímá volný čas i Krystoň (2011), hovořící o čase, který zůstává člověku na relativní svobodné využití po odpočítání času potřebného k plnění povinností.

Blíže specifikovat lze tento termín i podle jeho charakteristických znaků. Podle Pávkové to jsou:

- doba svobodné volby činností (člověk dělá to, co chce; ne to, co musí),
- zvolené činnosti jsou pro člověka příjemné, přinášejí potěšení, radost,
- činnosti ve volném čase dávají příležitost k rekreaci, odpočinku, obnově sil i k osobnostnímu rozvoji (Pávková, 2014).

Náplň volného času každého jednotlivce ale nemusí být stejná a může být ovlivňována různými aspekty, které mohou mít vliv na výslednou podobu volného času. K těmto aspektům podle Šeráka (2009) mohou patřit různé sociální, politické nebo ekonomické jevy, ale zároveň i demografické, kulturní a jiné specifické faktory, jež mohou volný čas podporovat nebo omezovat, kdy jak dále upřesňuje, do jisté míry prožívání volného času záleží také na zaměření a typu osobnosti a taktéž na typu výchovy, která byla poskytnuta jedinci v průběhu jeho života. Dalšími dominujícími faktory mohou být i věk, pohlaví nebo profese. Dokládají to výzkumy, podle kterých nejvíce volný čas jako hodnotu oceňují především jedinci mladšího věku s vysokoškolským vzděláním. Na opačné straně jsou důchodci a jedinci s nižším vzděláním, pro které má volný čas naopak nízkou důležitost.

Jestliže je tedy volný čas jedním z nejdůležitějších charakteristických znaků zájmového vzdělávání dospělých, lze ho zároveň vnímat i jako potenciální bariéru pro účast dospělého jedince na této formě edukační aktivity, neboť podle Šeráka (2009) rozsah a kvalitu uspokojování poznávacích a edukačních potřeb určuje i celkový objem disponibilního času, kterým jedinec disponuje.

2.2 Potřeba a zájem

Je-li v souvislosti se zájmovým vzděláváním zmiňována saturace individuálních potřeb a zájmů, bude bezpodmínečná přítomnost těchto pojmů nutným předpokladem pro tento typ edukační aktivity. Vymezení a pochopení těchto pojmů je podle Krystoně (2011) důležité nejenom z pohledu teoretické analýzy zájmového vzdělávání, ale zásadním způsobem

ovlivňuje i jeho realizaci. Vzhledem k tomu, že jde o pojmy multidisciplinární, lze pro bližší vymezení využít poznatky i z oblasti psychologie.

Proto, aby se jedinec stal motivovaným, musí nejdříve pociťovat nutnost uspokojení. Psychologie hodnotí potřebu jako stav nedostatku nebo nadbytku něčeho, odchylku od životního optima jedince, kdy zároveň dochází k činnosti mající za úkol tento subjektivně vnímaný prožitek nedostatku či nadbytku odstranit (Zacharová, 2012). Tomuto stavu předchází pocit nezbytnosti uspokojení jedince. Potřeby se dále dělí na primární – vrozené a sekundární – získané, kdy primární se pojí s přežitím jedince a sekundární s rozvojem osobnosti. Píše-li se tedy obecně v souvislosti se zájmovým vzděláváním o kultivaci a rozvoji osobnosti, lze tyto potřeby nazvat jako vzdělávací, které mají nejenom motivační funkci, ale zároveň i podle Krystoně (2011) primární význam ve vztahu k motivaci ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Pojem zájem, který je často také označován jako záliba, lze označit za stěžejní v zájmovém vzdělávání dospělých a to nejenom pro jeho přítomnost v samotném názvu. Psychologie označuje zájem jako zvláštní druh motivačních sil, jejichž základem jsou právě potřeby, které se podle Říčana (2010, s. 108) „konkretizují v podmínkách daného kulturního prostředí“, kdy dále definuje zájem jako „odvozenou potřebu, která se uspokojuje prováděním té či oné činnosti“. Podle Pávkové (2014) jde o jeden z psychických jevů patřících mezi významné motivy lidského jednání, které aktivizuje osobnost jedince. Ve své podstatě jde tedy o trvalé úsilí jedince věnovat se předmětům či činnostem pro něj poutavým.

Zájem dále charakterizuje jeho výběrový vztah k předmětům a činnostem, a to na základě subjektivně vnímaného zvláštního významu pociťovaného jedincem (Zacharová, 2012). Všeobecně se zájem může projevat úsilím o aktivní kontakt s objektem zájmu, snahou o co nejlepší poznání a osvojení si objektu zájmu či pozitivním citovým zabarvením činnosti, která je spojena s objektem zájmu. Ze své podstaty je tedy zájem silným aktivně motivačním činitelem.

Zájmy nevznikají samovolně. Příčinu jejich vzniku lze najít v činnosti na základě potřeb, vloh, schopností a citových vztahů. V životě jedince mají mimořádný význam, jelikož podporují rozvoj jeho osobnosti, zdokonalují jeho vědomosti, dovednosti a dávají mu neobyčejný pocit uspokojení z vykonávané činnosti. Jednou z funkcí zájmu je poskytnout jedinci uvolnění, aktivní odpočinek nebo zábavu (Zacharová, 2012). V souvislosti s touto prací lze tedy hovořit o zájmových aktivitách. Tento pojem blíže popisuje základní atributy zájmů, které se propojují se zaměřením člověka na konkrétní oblast, s jeho ochotou vynaložit

čas, námahu a popřípadě finance na realizaci dané činnosti. Stejně důležité je i emocionální propojení, které tato činnost přináší (Kariková in Krystoň, 2011).

Objektem zájmu se ale může stát pro jedince cokoli, s čím přichází do styku při své činnosti. Ačkoliv škála zájmů je široká, obecně jsou rozlišovány zájmy materiální, společenské a duchovní. Pro oblast zájmového vzdělávání lze považovat za stěžejní duchovní (kulturní) zájmy, projevující se intenzivní touhou po poznávání různých oblastí života, kdy pro tento typ zájmů je charakteristická i vysoká úroveň rozvoje osobnosti.

2.3 Definice zájmového vzdělávání

V současné době lze nalézt vymezení pojmu zájmové vzdělávání v odborné literatuře, programových dokumentech národních strategií nebo dokumentech definujících koncept celoživotního učení. Obecně ho lze formulovat jako souhrn nejenom výchovně vzdělávacích aktivit směřujících k účelnému využití volného času, ale zároveň i příležitostí, které podle Šeráka (2009, s. 50) směřují k saturaci zájmu a dále podle Průchy a Vetešky (2012) umožňují lidem získat vědomosti a dovednosti mimo školní vzdělávání.

Podle Knotové in Rabušicová a Rabušic (2008) jde o vzdělávání ve volném čase vyvolané individuálními potřebami a sloužící k uspokojování zálib či osobně motivovaných znalostí, kdy zároveň může pozitivně ovlivňovat životní dráhu nebo profesní kariéru jedince. Podobně definuje tento termín i Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Bílá kniha, 2001), který vnímá zájmové vzdělávání jako činnost ve volném čase iniciovanou zpravidla ze strany jednotlivce a sloužící většinou k rozvoji zálib, kdy ale jeho výsledky jsou využitelné nejen v profesní kariéře jednotlivce, ale přispívají i k zvyšování úrovně vzdělanosti ve státě.

V souvislosti s pojmem kultivace osobnosti podtrhuje význam zájmového vzdělávání i fakt, že podle Palána a Langera (2008) je ve světě tento typ vzdělávání preferován stejně jako další profesní vzdělávání a podílejí se na něm i podniky, což vychází z logiky, že jakákoliv kultivace osobnosti obvykle vede ke zkvalitňování lidských zdrojů společnosti.

Vzhledem k široké oblasti organizovaných i individuálních aktivit, které umožňují saturaci individuálních zájmů jedince, může podle Šeráka (2009) realizace probíhat těmito způsoby:

- sebevzděláváním nebo sebeřízeným učením s podporou relevantních informačních zdrojů (odborná literatura, internet apod.),

- prostřednictvím formálních nebo neformálních organizací, které se zaměřují na vzdělávání v dané oblasti zájmu (akademie volného času, univerzity třetího věku),
- v organizacích formálního či neformálního typu, které se sice svou činností přímo nespécializují na činnosti v oblasti zájmového vzdělávání, ale vytváří edukační prostředí umožňující jedinci saturaci jeho edukačních zájmů (knihovny, muzea, divadla, galerie),
- kombinací výše uvedených způsobů (sebevzděláváním za pomoci institucí i jednotlivců).

V současnosti je podle Šeráka (2009) zájmové vzdělávání sice chápáno jako integrální součást edukace dospělých, možnosti jeho uskutečňování jsou však dosud teoreticky podchyceny pouze omezeně. Jako problém se jeví především nejasně vymezená hranice mezi čistě zájmovými činnostmi a aktivitami edukačního charakteru.

Jestliže se ale v souvislosti s možnými způsoby realizace píše o sebevzdělávání jako o jedné z jeho forem, vyvstává tím otázka, proč se o zájmovém vzdělávání mluví jako o vzdělávání, a nikoliv o učení. Zásadní rozdíl mezi těmito dvěma pojmy byl blíže vysvětlen v kapitole 1.2. Tento rozpor více osvětluje Krystoň, podle kterého i přes základní ukotvení zájmového vzdělávání v segmentu neformálního učení, vycházejícího nejen z jeho primárních znaků, se z důvodu širokého spektra edukačních aktivit realizovaných v zájmovém vzdělávání vytváří prostor i pro informální učení nebo formální způsob získávání vědomostí (Krystoň, 2011).

Zájmové vzdělávání lze tedy obecně chápat jako určitou možnost seberealizace ve svém volném čase v souladu s vlastními zájmy a s možností získání nových vědomostí či dovedností využitelných i v profesním životě, a to v typu vzdělávání, který případně nedokážou uspokojit jiné typy vzdělávání a za situace, kdy aktuálně v České republice není tento typ vzdělávací aktivity preferován stejně jako jiné.

2.4 Charakteristiky zájmového vzdělávání

Stejně jako u jiných typů vzdělávání dospělých lze i v segmentu zájmově edukační činnosti nalézt znaky charakteristické pro tento typ vzdělávání. Těmi jsou nejen zmiňovaný zájem, volný čas a uspokojení potřeb, ale i další. Z pohledu těchto atributů lze přesněji porozumět kontextu této edukační aktivity.

Základním a zároveň nosným pilířem této edukační aktivity je dobrovolnost, která ji odlišuje od jiných typů vzdělávání. Dospělému umožňuje nejenom se individuálně podílet na vzdělávání, ale zároveň podle Šeráka (2009, s. 52) zvolit si cíle, metody i dobu edukace podle vlastních preferencí. V této sféře zároveň neexistují jako výstupy žádné oficiální certifikáty, jelikož případný úspěch či neúspěch se nesleduje. Za výstup lze podle Šeráka (2009) považovat maximálně osvědčení sloužící k vlastní motivaci nebo posílení osobní prestiže. V určité míře zobecnění lze v souvislosti s vlastní motivací mluvit jako o Matoušově efektu, kdy podle Knotové (2006) jde o jev, kdy úspěch rodí další úspěch a bohatý se stává ještě bohatším. V přeneseném významu k zájmovému vzdělávání tedy může být tato aktivita přínosná ve vztahu k motivaci k dalšímu vzdělávání, ať již formálnímu či neformálnímu.

Mezi dalšími uváděnými charakteristickými rysy podle Šeráka (2009) jsou:

- vlastní aktivita – pro tento typ vzdělávání je důležitá činnost sama,
- pestrost obsahu – díky barvitosti a šíři nabídky jde o nejméně homogenní oblast vzdělávání dospělých vůbec,
- neutilitárnost – hlavním účelem je často činnost sama, a ne případný užitek z ní,
- otevřenost – typ vzdělávání určený širokým vrstvám obyvatelstva (z pohledu věku, sociálního statusu, úrovně vzdělání apod.), který je úzce propojen s dalšími segmenty vzdělávání dospělých (včetně profesního).

2.5 Cíle a funkce zájmového vzdělávání

Píše-li se v souvislosti s výchovou a vzděláváním o určitém procesu, je evidentní, že tímto procesem jsou sledovány určité cíle a plněny různé funkce. Cíl lze obecně vymezit jako něco, čeho chceme dosáhnout. Lze ho chápat jako prvek vědomé lidské činnosti, předjímající ideální výsledek nebo žádoucí stav, k němuž daná činnost směřuje (Palán, 2002). Hlavním cílem výchovy a vzdělávání by měla být všestranně a harmonicky rozvinutá osobnost, která je relativně samostatná, ale zároveň plně zapojená do společenských vztahů (Šerák, 2009).

Vzhledem k definicím zájmového vzdělávání dospělých je možné za cíle považovat saturaci individuálních zájmů jedince, rozvoj a kultivaci jeho osobnosti i celkové zlepšení kvality života, kdy podle (Šeráka 2009, s. 54) smyslem je především vyčerpání plného potenciálu volného času, který se tak zařazuje do celoživotního edukativního a socializačního procesu.

Funkcí zájmového vzdělávání může být více. Samotný pojem podle Průchy a Vetešky (2012) označuje hlavní smysl a principy vzdělávání dospělých, kdy mezi základní funkce vzdělávání dospělých řadí funkci humanizační, integrační a kvalifikační a všechny odrážejí klíčové požadavky na humanizaci a socializaci jedince včetně nepostradatelné schopnosti uplatnění se na trhu práce. Ze své podstaty a charakteristických znaků ale zájmové vzdělávání zasahuje do vícero oblastí lidského života, funkcí je tedy uváděno více.

Podle dokumentu Národní program rozvoje vzdělávání v České republice zájmové vzdělávání plní funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, zdravotní, sociální a preventivní, čímž směřuje účastníky k seberealizaci, sebepoznání a objevování vlastních schopností, což vede k jejich rozvíjení (Bílá kniha, 2001). Nejobsáhlejší seznam funkcí inspirovaný Vymazalem uvádí Šerák (2009), kdy podle něj jde o tyto funkce zájmového vzdělávání:

- světonázorová – poskytuje orientaci v pochopení světa a postavení jedince v něm,
- všeobecně vzdělávací – umožňuje rozšiřování a aktualizaci poznatků,
- sociálně adaptační – pomáhá s formováním k zvládnutí sociálních rolí,
- sociálně integrační a kontrolní – předává a vytváří systém hodnot k posilování soudržnosti a integraci lidí do společnosti,
- kompenzační – pomáhá k překonávání jednostrannosti a nedostatků výchovy, případně jednostranného pracovního vyčerpání či omezení prostoru pro seberealizaci,
- popularizační – přispívá k šíření poznatků a k stimulaci k dalšímu vzdělávání,
- propagandistická – podporuje formování postojů jedince k aktuálním problémům,
- kvalifikační – umožňuje získat znalosti a dovednosti potřebné k zvládnutí pracovních rolí,
- ekonomická,
- konzervační – uchovává hodnoty, zachovává kontinuitu vývoje společnosti a jejích skupin,
- aktualizací, inovační – pomáhá překonávat dříve získané a zastaralé poznatky,
- relaxační – umožňuje využití času prostřednictvím výchovy a vzdělávání, které se stávají aktivní formou odpočinku,
- regenerační,

- profylaktická – umožňuje hodnotné naplnění volného překonáním monotónnosti, nudy a stereotypů,
- seberealizační,
- komunikační či afiliační – pomáhá k vzájemnému styku mezi jedinci na základě společných zájmů či rozšiřováním okruhu svých známých,
- expresivní – umožňuje realizaci charitativní činnosti a zálib nebo umělecké aktivity.

Z pohledu obsáhlého seznamu funkcí a popisovaných cílů je možné hodnotit zájmové vzdělávání jako druh činnosti, která pomáhá nejenom kultivovat osobnost, ale umožňuje i její všestranný rozvoj, a to nejenom v osobním, ale také profesním životě. Nejvýznamnějším je podle Šeráka (2009, s. 46) zlepšení kvality života jedince a prohloubení jeho nezávislosti.

2.6 Typy zájmového vzdělávání

Vzhledem k pestrosti a šíři nabídky může zájmová činnost probíhat velmi rozmanitě. Díky tomu patří zájmové vzdělávání mezi nejméně homogenní oblast vzdělávání dospělých. Jednou z příčin tohoto stavu je i problematické vymezení jeho obsahového zaměření (Dvořáková a Šerák, 2016). Z důvodu absence výraznější podpory ze strany státu, zmiňované v odborné literatuře, oficiální kategorizace typů zájmového vzdělávání dospělých neexistuje. Cílená podpora tohoto typu vzdělávání od státu je ve srovnání s jinými typy minimální, proto podle Šeráka (2009) je většina stávajících používaných členění buď neúplná, nebo dobově podmíněná, případně aplikovatelná pouze u zájmového vzdělávání dětí a mládeže.

Ve většině odborné literatury se za neadekvátnější považuje členění uváděné Vymazalem, dělící zájmově-edukační aktivity na:

- morálně-politické a právní,
- jazykové, vědecké a světonázorové,
- pracovní a technické,
- estetické,
- tělesné, zdravotní a branné (autor zároveň upozorňuje na rozvoj vzdělávání ekologického a ekonomického). (Vymazal 1990 in Šerák 2009, s. 137)

Ve srovnání se současnou situací některé prvky tohoto dělení již nelze považovat za aktuální, a to přinejmenším z důvodu doby jeho vzniku. Aktuálnější členění nabízí ve své monografii Šerák:

- kulturní a estetická výchova,
- pohybová a sportovní výchova,
- cestování a turistika,
- zdravotní výchova,
- vědeckotechnické vzdělávání,
- jazykové vzdělávání,
- náboženská a duchovní výchova (Šerák, 2009 s. 137–138)

Podle členění zájmově-edukačních aktivit lze v tomto segmentu najít velké množství příležitostí pro plnohodnotné využití volného času ve spojení s vlastním zájmem. Hranice mezi jednotlivými obsahy a tématy ale nemusejí být striktní. Jednotlivé segmenty zájmového vzdělávání se sférou svého působení navzájem překrývají a mnohé aktivně činné instituce působící v této oblasti lze podle charakteru jejich činnosti zařadit současně do několika typů zájmového vzdělávání (Šerák, 2009).

Tento přesah ale nemusí být jenom na pomezí témat a obsahů. Diskutabilním příkladem zařazení do zájmového vzdělávání je jazykové vzdělávání a vzdělávání seniorů. U jazykového vzdělávání jde o oblast edukace dospělých, kdy výstupem může být i získání formální kvalifikace (Šerák, 2009), tudíž se nemusí výhradně jednat pouze o zájmové, ale i o formální vzdělávání. Vzdělávání seniorů bývá často zařazováno pouze do zájmového vzdělávání pro své společné znaky. Podle Šeráka (2009) jde ale o řazení chybné. Znaky jako dobrovolnost, orientace na volný čas, saturace individuálních, většinou neutilitárních potřeb jsou sice společné, ale v tomto případě je výhradní zaměření na osoby v postproduktivním věku.

3 MOTIVACE A BARIÉRY

Motivace je často zmiňovaným slovem v souvislosti s jakoukoliv lidskou činností. Obecně je tento pojem vnímán jako příčina nějakého pohybu, rozhodování nebo aktivity. Z pohledu edukace lze předpokládat, že se jedná o důležitý prvek, jelikož motivace účastníků ke vzdělávání může být zásadní pro úspěšnost jakékoliv výchovně-vzdělávací aktivity. Samotné zájmové vzdělávání dospělých je ze své podstaty edukační aktivitou založenou hlavně na dobrovolnosti, což důležitost tohoto pojmu ve vztahu k této formě edukace ještě zvýrazňuje. Na účast dospělého v zájmovém vzdělávání může mít vliv více faktorů. Rozhodnutí o možné účasti nebo neúčasti může být ovlivněno nejenom mírou motivace, ale také možnými bariérami vztahujícími se jak k samotnému jedinci, jeho situaci, tak i ke způsobu realizace vzdělávání.

3.1 Faktory ovlivňující motivaci ve vzdělávání

Motivaci psychologie označuje jako proces aktivity člověka, který je vyvolán motivem a končí uspokojením motivu (Zacharová, 2012). Obecně se rozlišují dva typy motivací: vnitřní a vnější. Vnitřní motivace vychází bezprostředně z jedince samotného a odkazuje k tomu, že nalézá v konkrétní vzdělávací aktivitě potěšení či je pro něj příjemná ve srovnání s motivací vnější, která bývá chápána jako výslednice vnějších tlaků, kvůli nimž vstupuje do vzdělávání, i když to nebylo jeho přání (Rabušicová a Rabušic, 2008).

K tomu, aby byl dospělý jedinec nakloněn dalšímu vzdělávání, je motivace zapotřebí. Oporu toho tvrzení lze nalézt v motivačním trojúhelníku (MOCI, UMĚT, CHTÍT), kdy podle Šeráka (2009) pro efektivní učení dospělých by měly být splněny tři z uvedených podmínek:

- dospělý musí mít možnost se učit,
- dospělý se musí umět učit,
- dospělý se musí chtít učit.

Pro poslední zmíněnou podmínku je důležitá silná vnitřní motivace, což vychází ze základního didaktického pravidla, že pokud se jedinec učit nechce, nic se nenaučí a je rovněž prakticky nemožné naučit cokoli nemotivovaného člověka.

V případě dospělých můžeme mluvit o motivacích jako o důvodech, které je vedou k učení či vzdělávání. Obecně lze říci, že potřeba celoživotního učení dnes vyplývá z požadavků

doby. Vlivem změn a překotného životního stylu vyplývá tato povinnost pro každého, být reálně tomu tak být nemusí.

Podle Beneše (2014 s. 104) účast na dalším vzdělávání ovlivňuje několik faktorů:

- společenské klima,
- epochální témata a výzvy,
- okolí a vztahy,
- životní situace,
- osobnostní charakteristika.

Odborná literatura se dále shoduje na důvodech účasti dospělých na vzdělávání (Dvořáková a Šerák, 2016; Rabušicová a Rabušic, 2008), a to na základě výsledků výzkumu podle Crossové (1981), vyvozujících šest faktorů souvisejících s motivací pro studium:

- sociální vztahy – naplnění potřeby vztahů a přátelství,
- vnější očekávání – naplnění očekávání někoho jiného,
- společenský prospěch – zlepšení schopnosti prospět lidem okolo,
- profesní vzestup – zajistit si profesní vzestup,
- únik nebo stimulace – možnost úniku od rutiny doma nebo v práci,
- kognitivní zájem – učit se jen kvůli učení, uspokojit zvědavou mysl.

Přičemž motivy dle tohoto přístupu nejsou ustálené, mohou se měnit a často existují i motivy mnohonásobné.

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že výstupy ze studie z roku 1981 mohou být neaktuální, tak stejné nebo obdobné motivy lze najít i v současných výzkumech. Podle výsledků ze studie Adult Education Survey z roku 2016 (Půbalová, 2018) byly v souvislosti s mimopracovně orientovaným neformálním vzděláváním v oblasti volného času nejčastěji zmiňovány jako důvody účasti na takovéto vzdělávací aktivitě prohloubení znalostí a dovedností v oblasti, která jedince zajímá, získání znalostí a dovedností užitečných v každodenním životě, zájem potkat nové lidi a dělat lépe dobrovolnickou činnost.

Účast dospělých na jakékoliv formě vzdělávání ale není ovlivňována pouze výše uvedenými faktory. Fenomén motivace k učení je komplikován také tím, že motivy jednotlivců i sociálních skupin ve vztahu ke vzdělávání se značně liší, a to podle věku, pohlaví, vzdělání

i aktuálních životních potřeb, jak dokládají výzkumy (Průcha a Veteška, 2012). V případě zájmového vzdělávání dospělých se podle studií Šeráka (2009) a Knotové (2006) na motivaci k účasti podílí rodová příslušnost, kdy ženy se častěji účastní zájmových vzdělávacích aktivit ve volném čase. Nejpočetnější skupinu účastníků tvoří jedinci (muži i ženy) ve věku 20 až 29 let, což podle Knotové souvisí s tím, že mají více volného času z důvodu absence rodinných povinností. Jako stěžejní faktor dále uvádějí nejvyšší dosažené formální vzdělání, kdy tři čtvrtiny vzdělávajících tvoří středoškolsky vzdělaní s maturitou a vysokoškolským vzděláním. Zmíněny jsou také sociální skupiny, kde nepočetnější skupinu tvoří zaměstnanci, důchodci a studenti.

Z pohledu výše uvedeného lze u motivace v zájmovém vzdělávání dospělých dospět i k několika specifikům. Vnitřní motivaci lze chápat jako stěžejní pro účast dospělých na této formě vzdělávání. Neznamená to ale, že vnitřní motivy jsou absolutně izolované od trendů, kterými se vyznačuje dané sociální prostředí, tudíž sociální a individuální motivy není možné ani v tomto případě oddělit (Krystoň, 2011). Vyšší motivaci k účasti budou mít pravděpodobně jedinci vnímající zájmové vzdělávání jako prostředek dalšího poznání. Neméně významným faktorem při rozhodování o účasti nebo neúčasti může být i obsahová flexibilita, kdy podle Krystoně (2011) je zájmové vzdělávání schopné pružně reagovat na nejaktuálnější témata a problémy, na rozdíl od formálních edukačních struktur.

3.2 Bariéry ve vzdělávání

Efektivní edukace dospělých může být komplikována celou řadou bariér, které mohou negativně ovlivňovat nejenom průběh a výsledky, ale i účast dospělých na dalším vzdělávání. Samotné bariéry podle Dvořákové a Šeráka (2016) a Rabušicové a Rabušice, (2008) opět vycházejí z výsledků studie Crossové (1981), která je definuje jako:

- bariéry situační – vše, co patří k současné životní situaci (např. finanční stránka studia, nedostatek času či nepodpora při studiu od rodiny),
- bariéry institucionální – zahrnující vše týkající se studia (nedostupnost kurzů, nesplnění požadavků pro přijetí ke studiu či požadavky na docházku),
- bariéry dispoziční – spočívající v předsudcích jedince ke studiu (obava z vyššího věku pro studium, nízké sebevědomí a důvěra ve vlastní schopnosti).

Konkrétní důvody neúčasti na zájmovém vzdělávání uvádí Knotová in Rabušicová a Rabušic (2008). Nejčastěji zmiňují nedostatek finančních prostředků, málo informací o nabídce, hodně práce, hodně koníčků a nedostatek času.

Nejenom samotně vnímané bariéry, ale i vztah mezi motivací a bariérami může mít vliv na případnou účast či neúčast na zájmovém vzdělávání. Podle Rabušicové a Rabušice (2008), jestliže jedinec považuje možnost úspěchu za málo pravděpodobnou, jeho motivace klesá a do procesu vstupují nejrůznější bariéry. Dospělí je značně vnímají a tím snižují pravděpodobnost úspěšnosti či získání odměny, proto je otázka vnímaných bariér při zkoumání motivace dospělých ke vzdělávání klíčová.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

VÝZKUMNÉ TÉMA: Motivace a bariéry v zájmovém vzdělávání dospělých.

Velká většina politických či ekonomických opatření realizovaných v souvislosti s celoživotním učením je zaměřena na segment dalšího profesního vzdělávání, což v důsledku vede ostatní typy dalšího vzdělávání dospělých včetně zájmového na okraj publicity. Zájmové vzdělávání dospělých tak zůstává mimo pozornost stěžejních výzkumů a jsou mu věnovány pouze dílčí části v rámci výzkumů v segmentu neformálního učení. Vzhledem k těmto zjištěním budou v praktické části této bakalářské práce využity výsledky šetření z již realizovaných výzkumů autorů Šerák (2009) a Knotová (2006) a (2008). Cílem bude v návaznosti na teoretickou část zjistit a objasnit, co v současnosti vede dospělé k účasti či neúčasti na zájmovém vzdělávání a které faktory s tímto úzce souvisejí.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl

Zjistit a objasnit faktory a důvody, které vedou dospělé k účasti či neúčasti na této formě dalšího vzdělávání dospělých.

Dílčí výzkumné cíle

Zjistit sociodemografické faktory charakterizující dospělé, kteří se účastní zájmového vzdělávání.

Zjistit, který důvod je nejsilnější motivací dospělého k účasti na zájmovém vzdělávání.

Zjistit sociodemografické faktory charakterizující dospělé, kteří se neúčastní zájmového vzdělávání.

Zjistit, který důvod je nejčastější bariérou dospělého v účasti na zájmovém vzdělávání.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky

VO1: Jaké faktory a důvody v současnosti nejvíce motivují dospělé k účasti v zájmovém vzdělávání?

VO2: Které bariéry v současnosti dospělým brání v účasti na zájmového vzdělávání?

Dílčí výzkumné otázky

VO1.1: Které sociodemografické faktory charakterizují dospělé, účastníci se zájmového vzdělávání?

VO1.2: Který důvod je nejsilnější motivací dospělého k účasti na zájmovém vzdělávání?

VO2.1: Které sociodemografické faktory charakterizují dospělé, neúčastníci se zájmového vzdělávání?

VO2.2: Který důvod je nejčastější bariérou dospělého v účasti na zájmovém vzdělávání?

Definice použitých pojmů

Sociodemografické faktory – rodová příslušnost, věk, rodinný stav, bydliště, ekonomické postavení, nejvyšší dokončené vzdělání.

Motivace – v pojetí této práce jde o důvody vedoucí dospělé k účasti na zájmovém vzdělávání.

Bariéry – v pojetí této práce jde o důvody, které dospělým brání v účasti na zájmovém vzdělávání.

4.3 Výzkumný soubor

Základní soubor: respondenti dospělého věku starší 20 let.

Výběrový soubor: náhodný výběr respondentů dle ochoty vyplnit internetový dotazník.

Struktura výběrového souboru

Výzkumný soubor byl získán náhodným výběrem respondentů z důvodu, aby byl co možná nejpestřejší z hlediska věkového složení, rodové příslušnosti, vzdělání, ekonomického postavení, rodinného stavu, bydliště a také co nejvíce reprezentativní.

Dotazník vyplnilo celkem 222 respondentů z celé České republiky. Po kontrole vyplněných dotazníků bylo 7 vyřazeno pro neúplnost. Ke zpracování výzkumu bylo nakonec využito 215 dotazníků, což je 97 % ze všech vyplněných dotazníků. Z celkového počtu respondentů bylo 25 % mužů a 75 % žen. Nejvíce respondentů bylo ve věkové skupině 20–29 let, nejméně ve věku 66 let a více. Ostatní věkové kategorie byly zastoupeny takto: věková skupina 30–45 let 22 % respondentů, 45–65 let 13 % respondentů. Věkové složení respondentů přehledně znázorňuje následující tabulka č. 1.

Tabulka 1 Věková struktura respondentů

Věková kategorie	Absolutní četnost	Relativní četnost
20–29 let	132	61 %
30–45 let	46	21 %
46–65 let	27	13 %
66 a více let	10	5 %
Celkem	215	100

Co se týká ostatních sociodemografických údajů, nejpočetněji byli zastoupeni studenti a respondenti se středoškolským vzděláním. Zároveň nejvíce respondentů uvedlo, že jsou svobodní a bydlí ve městě. I když byla kategorie studentů zastoupena nejpočetněji, hlavní pozornost u této kategorie byla věnována jejich zkušenostem z oblasti zájmového vzdělávání.

4.4 Specifikace metody sběru dat

Při zjišťování informací byl využit kvantitativní výzkum, který je verifikační. Podle Gavory (2000) z důvodu odstupů v postoji výzkumníka ke zkoumaným jevům zabezpečuje nestrannost pohledu a při přesných údajích umožňuje zevšeobecnování a vyslovování předpovědí o jevech. Výzkum byl uskutečněn v době od 19. února 2022 do 28. března 2022 za pomoci dotazníku, respondentům k dispozici na internetovém odkazu spravovaném společností Survio. Tento internetový odkaz byl dále propagován s cílem získat respondenty pro vyplnění dotazníku. Webová adresa odkazu vedoucího k jeho vyplnění je www.survio.com/survey/d/M0K9E8O6Y8C5R7B6L.

Zdrojem pro získání informací ve výzkumné části byl již výše zmíněný dotazník vlastní konstrukce, který koncepčně vycházel z již využitých dotazníků pro sběr dat zaměřující se na obdobnou problematiku (Adult Education Survey, 2016). Jeho vyplnění bylo zcela anonymní a dobrovolné. Dotazník obsahoval celkem 14 otázek, z čehož 10 bylo uzavřených a 4 polouzavřené. Respondenti měli možnost vybrat vždy jednu z několika možností u otázek číslo 1 až 6, které se zaměřovaly na sociodemografické znaky, u otázek číslo 7 až 9, které zjišťovaly minulou, současnou a plánovanou účast na zájmovém vzdělávání, u otázky číslo 12, která zjišťovala motivaci k účasti na jakémkoliv dalším vzdělávání a u otázky 14, která zjišťovala nejvíce pocíťovaný důvod neúčasti na zájmovém vzdělávání dospělých. Otázky 10, 11, 13 nabízely až 3 možnosti odpovědí. První dvě z výčtu zjišťovaly, jakých typů

zájmového vzdělávání dospělých se respondenti nejčastěji účastní a jaký důvod je k těmto typům zájmového vzdělávání motivuje, u otázky 13 zase respondenti mohli uvést až 3 pocíťované důvody, které jim naopak v účasti na zájmovém vzdělávání dospělých brání.

4.5 Způsob analýzy výzkumných dat

Jelikož se jedná o deskriptivně formulovaný výzkumný problém, tak nebudou stanovovány hypotézy. K analýze dat určených k vyhodnocení budou použity prvky deskriptivní statistiky. Celý výzkumný soubor získaný z výzkumného šetření bude v dalších částech této práce nazýván označením $N = 215$ a následně bude rozdělen na dva soubory.

Do prvního souboru budou zařazeni všichni respondenti, kteří v dotazníku v otázce č. 8 uvedli, že se aktuálně účastní forem zájmového vzdělávání dospělých a pro účely dalšího zpracování bude tento soubor označován $n = 86$. V uvedeném souboru budou v centru pozornosti důvody účasti a sociodemografické znaky charakterizující tento soubor. Do druhého souboru budou zařazeni respondenti, kteří ve stejné otázce v použitém dotazníku uvedli, že se zájmového vzdělávání dospělých v jakékoliv formě aktuálně neúčastní a tento soubor bude mít pro účely dalšího zpracování označení $n = 129$. V tomto souboru bude pozornost zaměřena na důvody neúčasti a sociodemografické znaky charakterizující tento soubor respondentů.

Rozdělení celého výzkumného souboru získaného výzkumným šetřením dokáže lépe charakterizovat dospělé, kteří se této formy edukační aktivity účastní a zjistit jaké jsou v současnosti důvody, které je motivují k účasti. U druhého souboru naopak pomůže toto rozdělení lépe charakterizovat dospělé, kteří se zájmového vzdělávání aktuálně neúčastní a zjistit, jaké bariéry jim v tom brání.

Získaná data z těchto dvou výše uvedených souborů budou následně za pomoci aplikace Microsoft Office Excel vložena do tabulek, které budou pro lepší názornost prezentovány i formou grafů, a to pro každý soubor zvlášť.

4.6 Předvýzkum

Před samotným dotazníkovým šetřením byl proveden předvýzkum, jehož hlavním cílem bylo zjistit, jestli jsou otázky v dotazníku srozumitelné, dávají odpověď na to, co má být zjištěno a jestli vyplnění dotazníku respondentům nezabírá příliš mnoho času. Realizován byl pomocí internetového formuláře na vzorku 5 respondentů. Po ukončení předvýzkumu, vyhodnocení získaných dat a na základě zpětné vazby od respondentů nebyly zjištěny žádné

závažné nedostatky. Průměrný čas na vyplnění dotazníku nepřesáhl 10 minut, což lze považovat za adekvátní hodnotu.

5 ANALÝZA DAT

V následující kapitole budou prezentovány výsledky, které vyplynuly z dotazníkového šetření. Pro analýzu dat je použita deskriptivní statistika. Výsledky výzkumu byly zpracovány graficky i formou tabulek. Odpovědi jsou zpracovány přehledně podle důležitosti s ohledem na cíl výzkumu.

DATA ZE SOUBORU ÚČASTNÍČÍCH SE RESPONDENTŮ (n = 86)

Tabulka 2 Účast dle rodové příslušnosti

Rodová příslušnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	64	74 %
Muž	22	26 %
Celkem	86	100 %

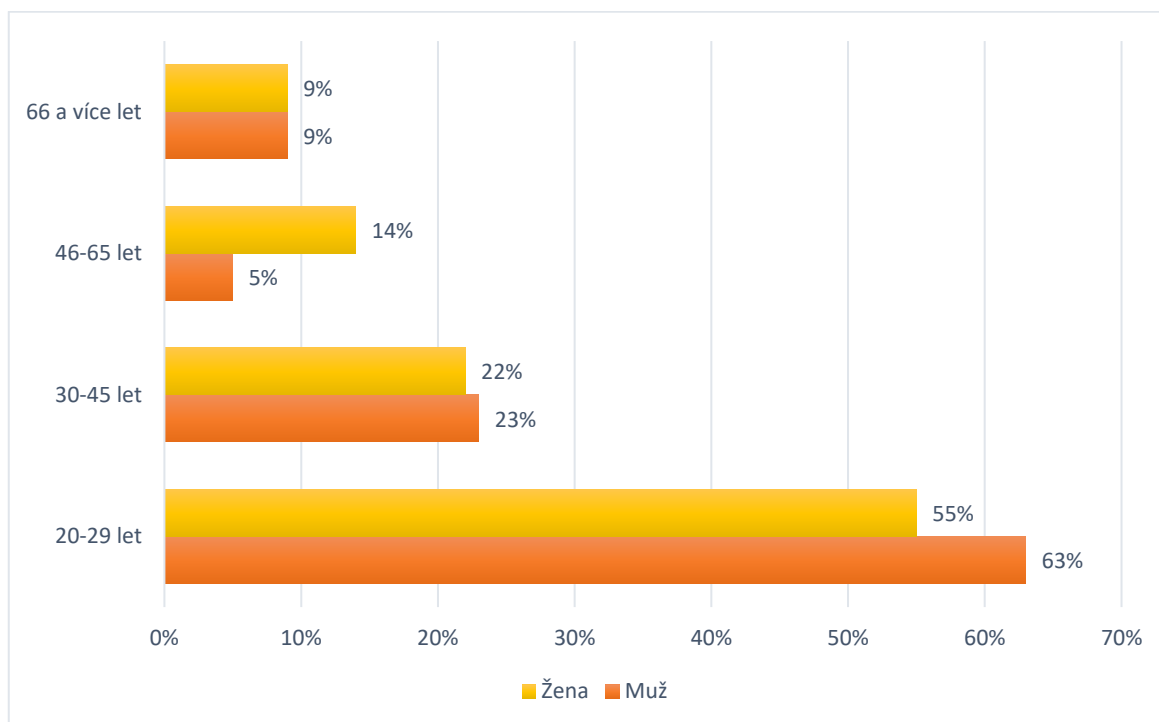
V položce č. 1 dotazníku byla zjišťována rodová příslušnost. Z celkového počtu souboru $n = 86$ (100 %) to bylo 64 (74 %) žen a 22 (26 %) mužů. Účast podle rodové příslušnosti respondentů přehledně znázorňuje tabulka č. 2

Tabulka 3 Účast ve věkových skupinách

Věková skupina	Absolutní četnost	Relativní četnost
20–29 let	49	57 %
30–45 let	19	22 %
46–65 let	10	12 %
66 a více let	8	9 %
Celkem	86	100 %

V položce č. 2 dotazníku byl zjišťován věk jednotlivých respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 86$ (100 %) bylo ve věkové skupině 20–29 let 49 (57 %) respondentů, ve věkové skupině 30–45 let 19 (22 %) respondentů, ve věkové skupině 46–65 let 10 (12 %) respondentů, ve věkové skupině 66 a více let 8 (9 %) respondentů. Účast podle věkového složení respondentů přehledně znázorňuje tabulka č. 3.

Graf 1 Účast ve věkových skupinách podle rodové příslušnosti

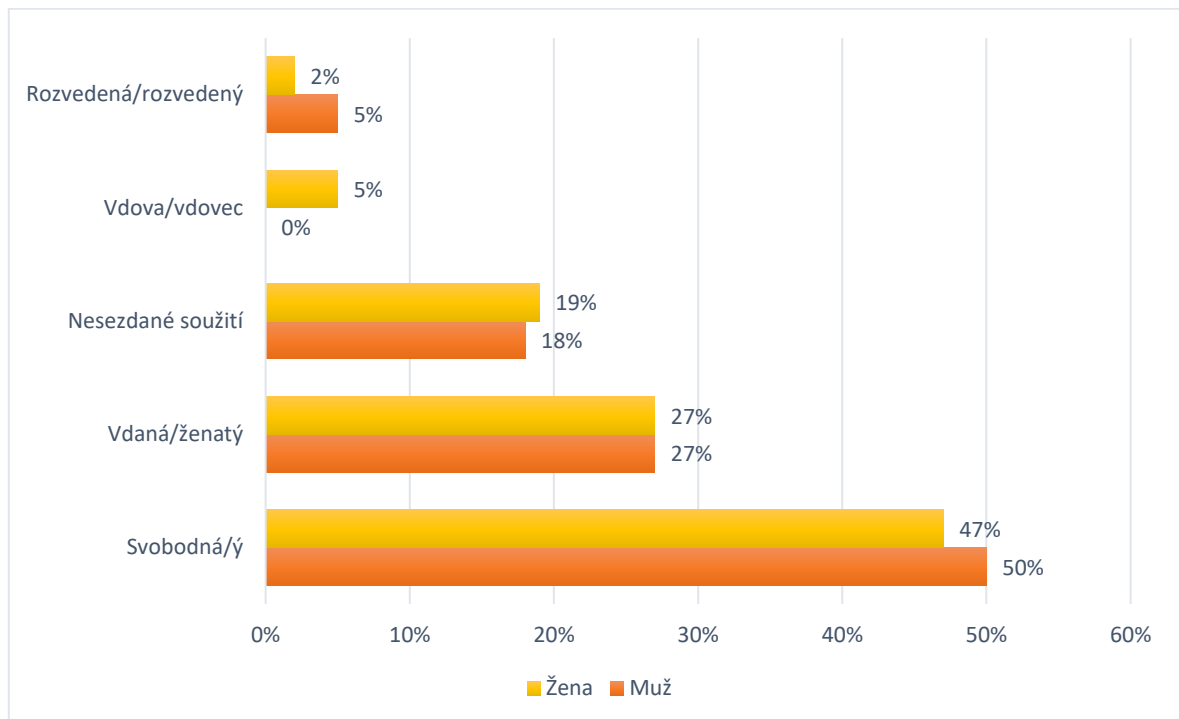
Z dotazníkových položek 1 a 2 bylo zjišťováno rozložení účasti v jednotlivých věkových skupinách podle rodové příslušnosti. Výrazné rozdíly v účasti mezi muži a ženami byly ve věkových skupinách 20–29 let a 46–65 let. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 1.

Tabulka 4 Účast podle rodinného stavu

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost
Svobodná/ý	41	48 %
Vdaná/ženatý	23	27 %
Nesezdané soužití	17	20 %
Vdova/vdovec	3	3 %
Rozvedená/rozvedený	2	2 %
Celkem	86	100 %

V položce č. 3 dotazníku byl zjišťován rodinný stav respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 86$ (100 %) bylo svobodných 41 (48 %), v manželském soužití 23 (27 %), žijících v nesezdaném soužití 17 (20 %), ovdovělí byli 3 (3 %) a rozvedení 2 (2 %). Účast podle rodinného stavu přehledně znázorňuje tabulka č. 4.

Graf 2 Účast podle rodinného stavu a rodové příslušnosti

Z dotazníkových položek 1 a 3 bylo zjišťováno rozložení účasti podle rodinného stavu a rodové příslušnosti. Výraznější rozdíly v účasti mezi muži a ženami byly v kategoriích svobodných, ovdovělých a rozvedených. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 2.

Tabulka 5 Účast podle bydliště

Rodová příslušnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Město	59	69 %
Vesnice	27	31 %
Celkem	86	100 %

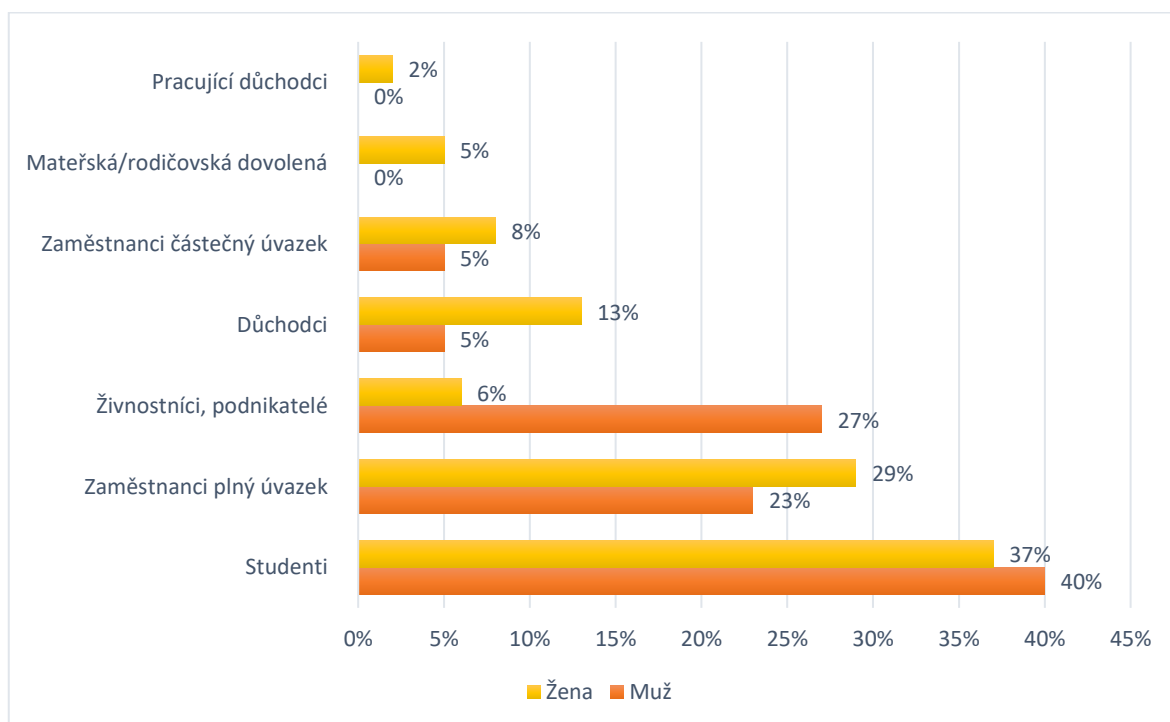
V položce č. 4 dotazníku bylo zjišťováno bydliště respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 86$ (100 %) uvedlo 59 (69 %) bydliště ve městě a 27 (31 %) vesnici. Účast podle bydliště přehledně znázorňuje tabulka č. 5.

Tabulka 6 Účast podle ekonomického postavení

Ekonomické postavení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Studenti	33	37 %
Zaměstnanci plný úvazek	24	28 %
Živnostníci, podnikatelé	10	12 %
Důchodci	9	11 %
Zaměstnanci částečný úvazek	6	7 %
Mateřská/rodičovská dovolená	3	4 %
Pracující důchodci	1	1 %
Nezaměstnaní	0	0 %
Celkem	86	100 %

V položce č. 5 dotazníku bylo zjišťováno ekonomické postavení. Z celkového počtu $n = 86$ (100 %) bylo studentů 33 (37 %), zaměstnaných na plný pracovní úvazek 24 (28 %), podnikajících 10 (12 %), důchodců 9 (11 %), zaměstnaných na částečný pracovní úvazek 6 (7 %), na mateřské nebo rodičovské dovolené 3 (4 %), pracujících důchodců 1 (1 %). Ve skupině nezaměstnaných nebyl nikdo. Účast podle ekonomického postavení přehledně znázorňuje tabulka č. 6.

Graf 3 Účast podle ekonomického postavení a rodové příslušnosti

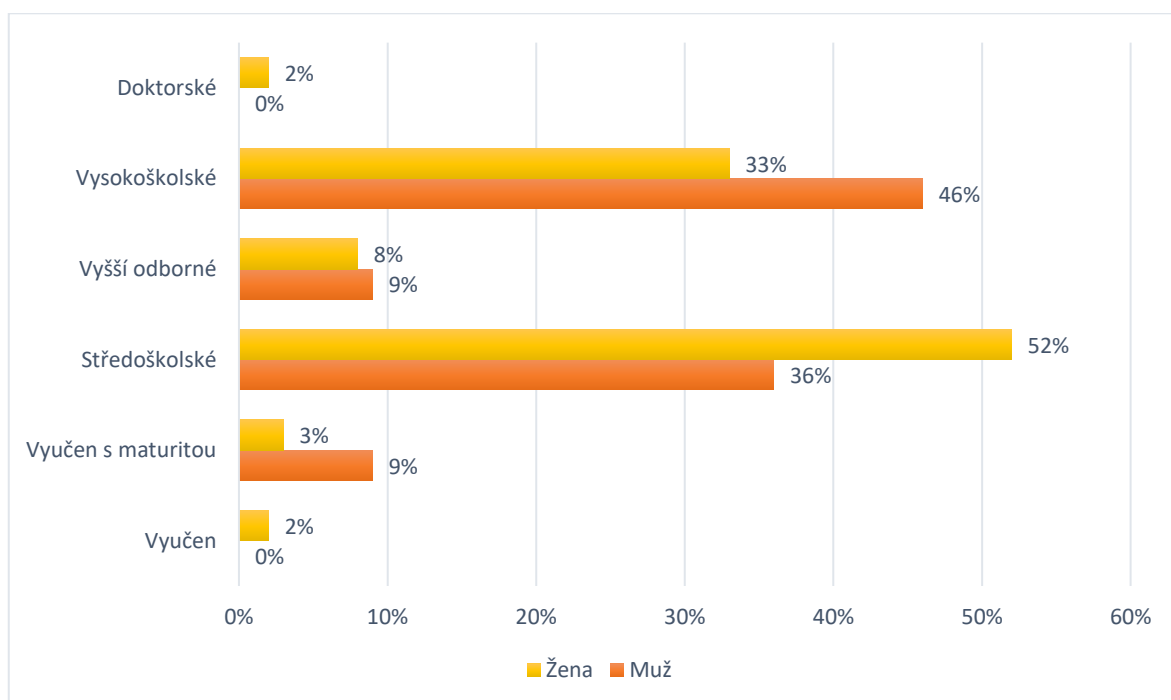
Z dotazníkových položek 1 a 5 bylo zjišťováno rozložení účasti podle ekonomického postavení a rodové příslušnosti. Rozdíly v účasti mezi muži a ženami byly ve všech kategoriích. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 3.

Tabulka 7 Účast podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Středoškolské	42	49 %
Vysokoškolské	31	36 %
Vyšší odborné	7	8 %
Vyučen s maturitou	4	5 %
Doktorské	1	1 %
Vyučen	1	1 %
Základní	0	0 %
Celkem	86	100 %

V položce č. 6 dotazníku bylo zjišťováno nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 86$ (100 %) uvedlo středoškolské 42 (49 %), vysokoškolské 31 (36 %), vyšší odborné 7 (8 %), učňovské s maturitou 4 (5 %), doktorské 1 (1%), učňovské 1 (1 %) respondentů. Základní vzdělání neuvedl žádný respondent. Účast podle nejvyššího dosaženého vzdělání přehledně znázorňuje tabulka č. 7.

Graf 4 Účast podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Z dotazníkových položek 1 a 6 bylo zjišťováno rozložení účasti podle nejvyššího dokončeného vzdělání a rodové příslušnosti. Aktivnější byli muži s učňovským vzděláním s maturitou a vysokoškoláci. Ženy dominovaly v účasti v ostatních kategoriích podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Výjimku tvořilo pouze vyšší odborné vzdělání, kde byl počet vyrovnaný. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 4.

Tabulka 8 Minulá účast na zájmovém vzdělávání

Minulá účast	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	81	94 %
Ne	5	6 %
Celkem	86	100 %

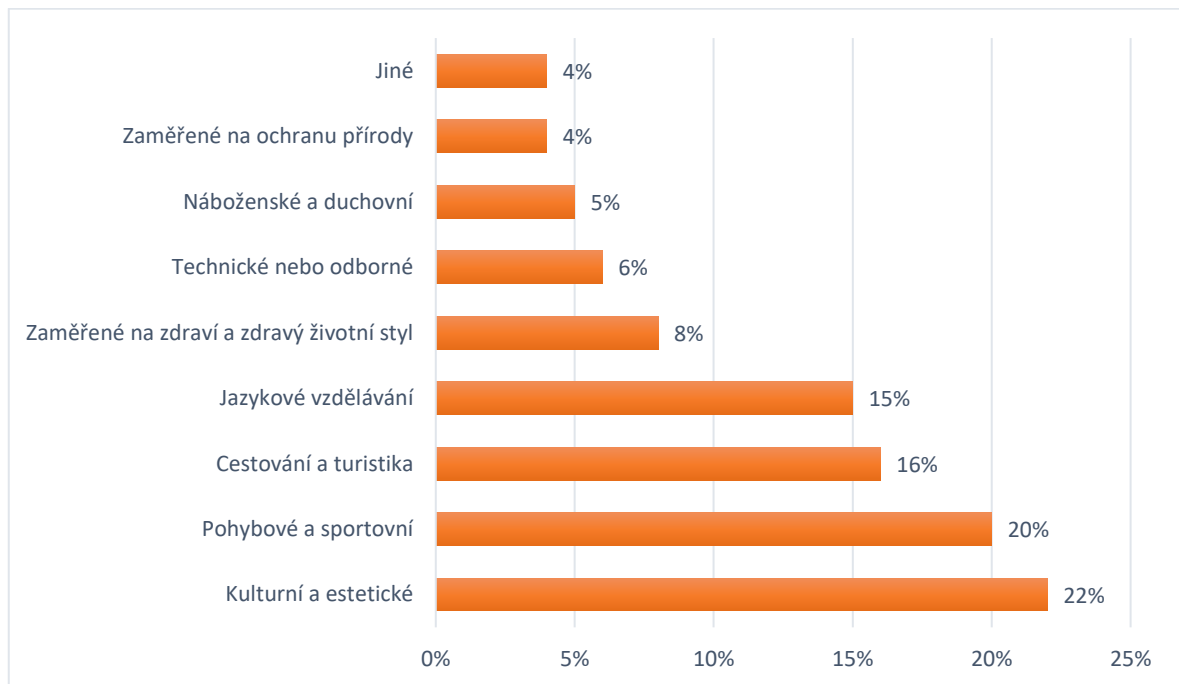
V položce č. 7 dotazníku byla zjišťována zkušenost s účastí na zájmovém vzdělávání. Z celkového počtu souboru $n = 86$ (100 %) uvedlo 81 (94 %) respondentů, že se již v minulosti zúčastnilo zájmového vzdělávání a 5 (6 %) zvolilo odpověď ne. Minulou účast na zájmovém vzdělávání přehledně znázorňuje tabulka č. 8.

Tabulka 9 Budoucí účast na zájmovém vzdělávání

Budoucí účast	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	77	90 %
Ne	9	10 %
Celkem	86	100 %

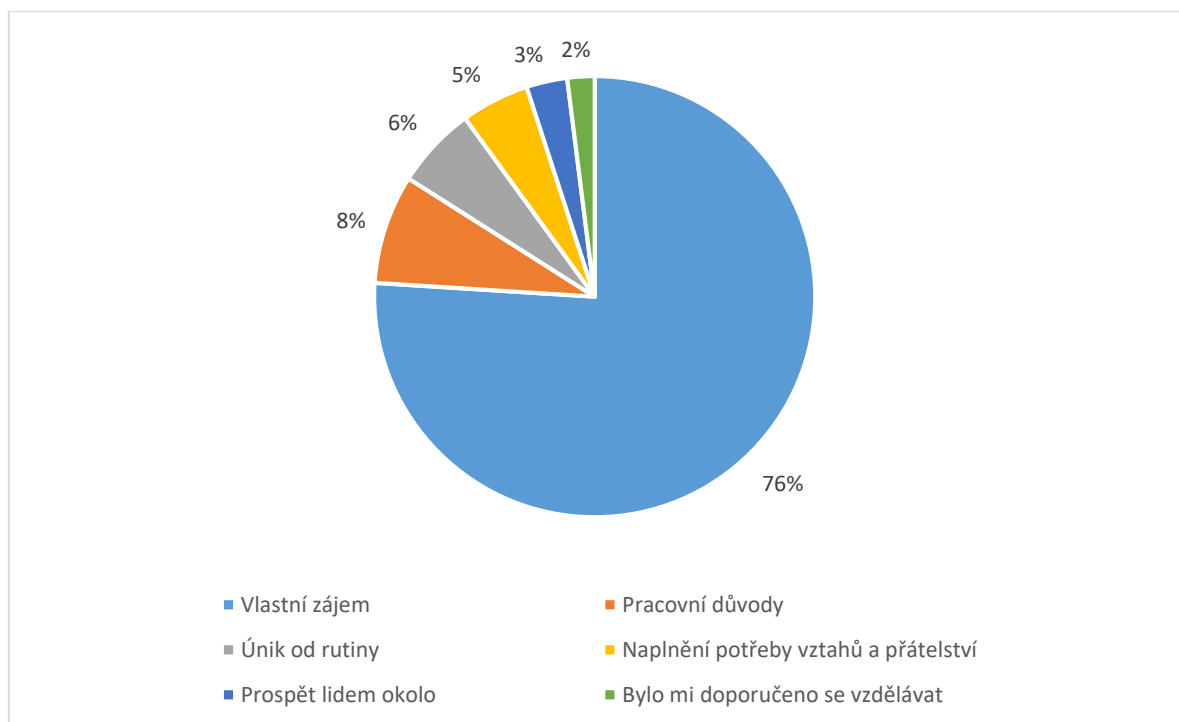
V položce č. 9 dotazníku byla zjišťována deklarovaná budoucí účast na zájmovém vzdělávání. Z celkového počtu $n = 86$ (100 %) uvedlo 77 (90 %) respondentů že další účast na zájmovém vzdělávání plánuje a 9 (10 %) uvedlo, že nikoliv. Plánovanou budoucí účast na zájmovém vzdělávání přehledně znázorňuje tabulka č. 9.

Graf 5 Účast podle typu zájmového vzdělávání

Z dotazníkové položky č. 10 bylo zjišťováno, kterých typů zájmového vzdělávání se respondenti nejčastěji účastní. Nejvíce respondenti označovali Kulturní a estetické, Pohybové a sportovní, Cestování a turistiku a Jazykové vzdělávání. Nejméně preferovaným je Zaměřené na ochranu přírody. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 5.

Graf 6 Účast podle důvodu

Z dotazníkové položky č. 11 byl zjišťován nejdůležitější důvod, který vede respondenty k účasti na zájmovém vzdělávání. Nejvíce respondentů uvedlo vlastní zájem a nejméně doporučení vzdělávat se. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 6.

Tabulka 10 Budoucí účast na jakémkoliv vzdělávání

Budoucí účast	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	61	71 %
Ne	25	29 %
Celkem	86	100 %

V položce č. 12 dotazníku byla zjišťována budoucí účast na jakémkoliv dalším vzdělávání. Z celkového počtu $n = 86$ (100 %) uvedlo 61 (71 %) respondentů, že ovlivňuje jejich motivaci účastnit se jakéhokoliv dalšího vzdělávání jejich účast na současném vzdělávání a 25 (29 %) uvedlo, že nikoliv. Budoucí účast přehledně znázorňuje tabulka č. 10.

DATA ZE SOUBORU NEÚČASTNÍCÍCH SE RESPONDENTŮ ($n = 129$)

Tabulka 11 Neúčast dle rodové příslušnosti

Rodová příslušnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	98	76 %
Muž	31	24 %
Celkem	129	100 %

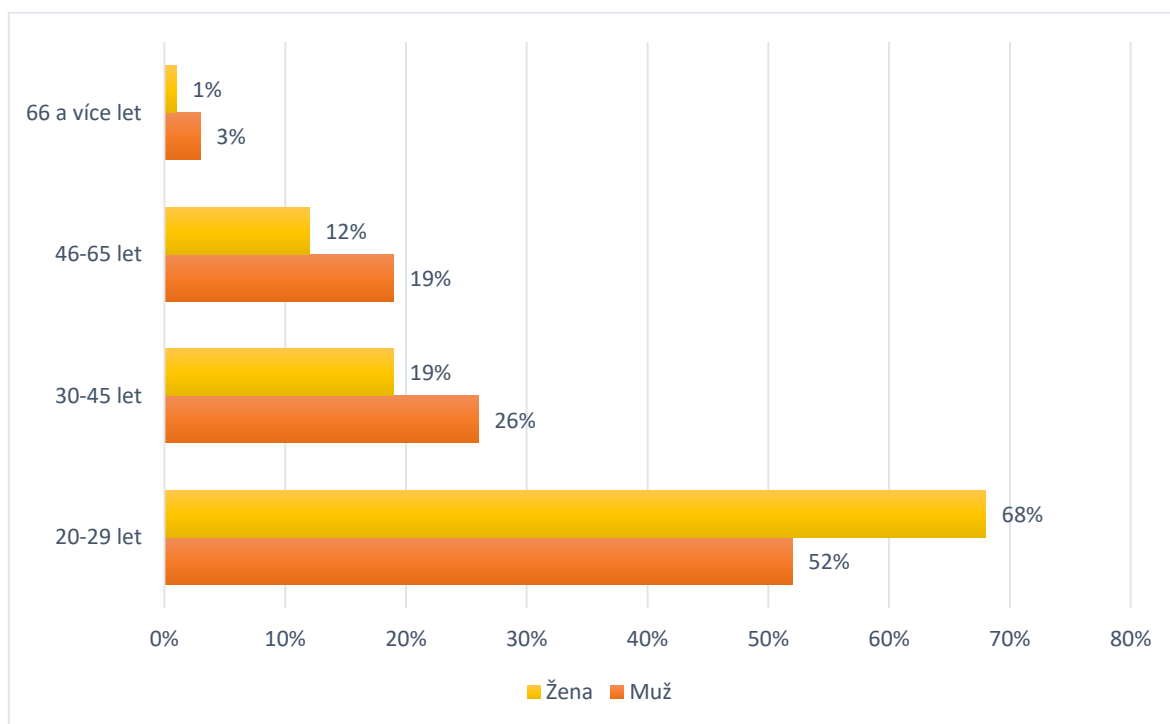
V položce č. 1 dotazníku byla zjišťována rodová příslušnost. Z celkového počtu souboru $n = 129$ (100 %) to bylo 98 (76 %) žen a 31 (24 %) mužů. Neúčast podle rodové příslušnosti respondentů přehledně znázorňuje tabulka č. 11.

Tabulka 12 Neúčast ve věkových skupinách

Věková skupina	Absolutní četnost	Relativní četnost
20–29 let	83	64 %
30–45 let	27	21 %
46–65 let	17	13 %
66 a více let	2	2 %
Celkem	129	100 %

V položce č. 2 dotazníku byl zjišťován věk jednotlivých respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 129$ (100 %) bylo ve věkové skupině 20–29 let 83 (64 %) respondentů, ve věkové skupině 30–45 let 27 (21 %) respondentů, ve věkové skupině 46–65 let 17 (13 %) respondentů, ve věkové skupině 66 a více let 2 (2 %) respondentů. Neúčast podle věkového složení respondentů přehledně znázorňuje tabulka č. 12.

Graf 7 Neúčast ve věkových skupinách podle rodové příslušnosti

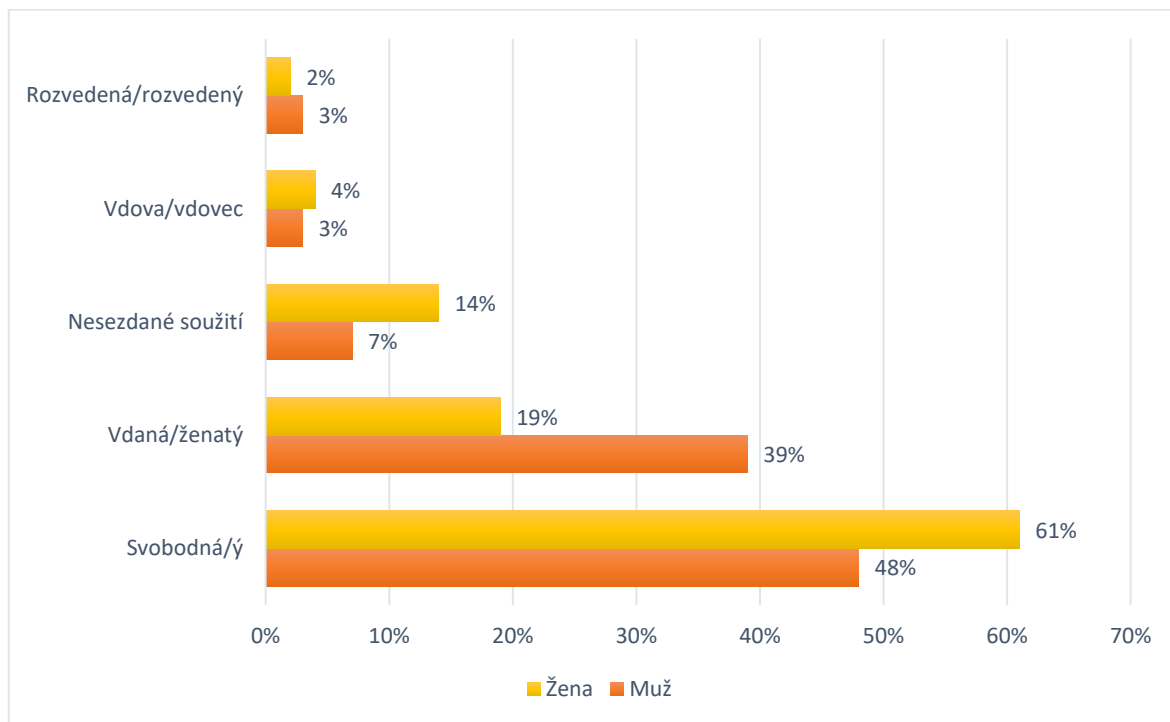
Z dotazníkových položek 1 a 2 bylo zjišťováno rozložení neúčasti v jednotlivých věkových skupinách podle rodové příslušnosti. Výrazné rozdíly v neúčasti mezi muži a ženami byly ve všech věkových skupinách. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 7.

Tabulka 13 Neúčast podle rodinného stavu

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost
Svobodná/ý	75	58 %
Vdaná/ženatý	30	23 %
Nesezdané soužití	16	12 %
Vdova/vdovec	5	4 %
Rozvedená/rozvedený	3	3 %
Celkem	129	100 %

V položce č. 3 dotazníku byl zjišťován rodinný stav respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 129$ (100 %) bylo svobodných 75 (58 %), v manželském soužití 30 (23 %), žijících v nesezdaném soužití 16 (12 %), ovdovělých bylo 5 (4 %) a rozvedení 3 (3 %). Neúčast podle rodinného stavu přehledně znázorňuje tabulka č. 13.

Graf 8 Neúčast podle rodinného stavu a rodové příslušnosti

Z dotazníkových položek 1 a 3 bylo zjišťováno rozložení účasti podle rodinného stavu a rodové příslušnosti. Výraznější rozdíly v neúčasti mezi muži a ženami byly v kategoriích svobodných, v manželském soužití a v nesezdaném soužití. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 8.

Tabulka 14 Neúčast podle bydliště

Rodová příslušnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Město	82	64 %
Vesnice	47	36 %
Celkem	129	100 %

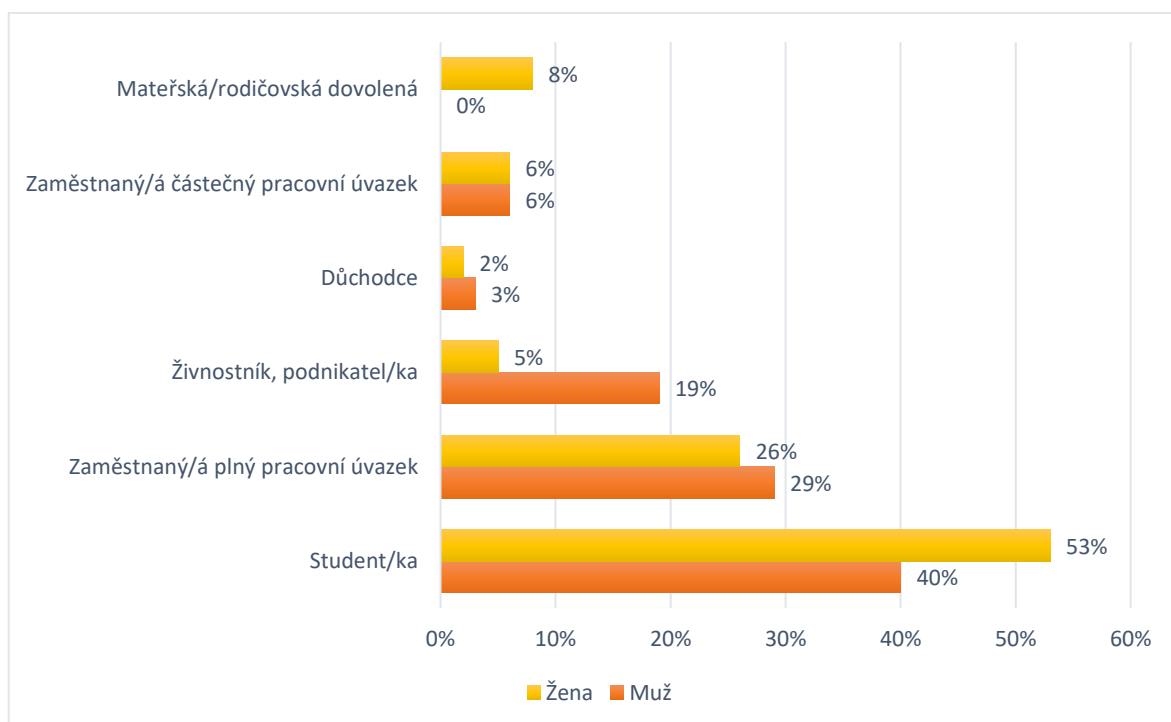
V položce č. 4 dotazníku bylo zjišťováno bydliště respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 129$ (100 %) uvedlo 82 (64 %) bydliště ve městě a 47 (36 %) vesnici. Neúčast podle bydliště přehledně znázorňuje tabulka č. 14.

Tabulka 15 Neúčast podle ekonomického postavení

Ekonomické postavení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Student/ka	64	50 %
Zaměstnaný/á plný pracovní úvazek	34	26 %
Živnostník, podnikatel/ka	11	9 %
Zaměstnaný/á částečný pracovní úvazek	8	6 %
Mateřská/rodičovská dovolená	8	6 %
Důchodce	3	2 %
Nezaměstnaný	1	1 %
Pracující důchodce	0	0 %
Celkem	129	100 %

V položce č. 5 dotazníku bylo zjišťováno ekonomické postavení. Z celkového počtu $n = 129$ (100 %) bylo studentů 64 (50 %), zaměstnaných na plný pracovní úvazek 34 (26 %), podnikajících 11 (9 %), důchodců 3 (2 %), zaměstnaných na částečný pracovní úvazek 8 (6 %), na mateřské nebo rodičovské dovolené 8 (6 %), nezaměstnaný 1 (1 %). Ve skupině pracujících důchodců nebyl nikdo. Neúčast podle ekonomického postavení přehledně znázorňuje tabulka č. 15.

Graf 9 Neúčast podle ekonomického postavení a rodové příslušnosti

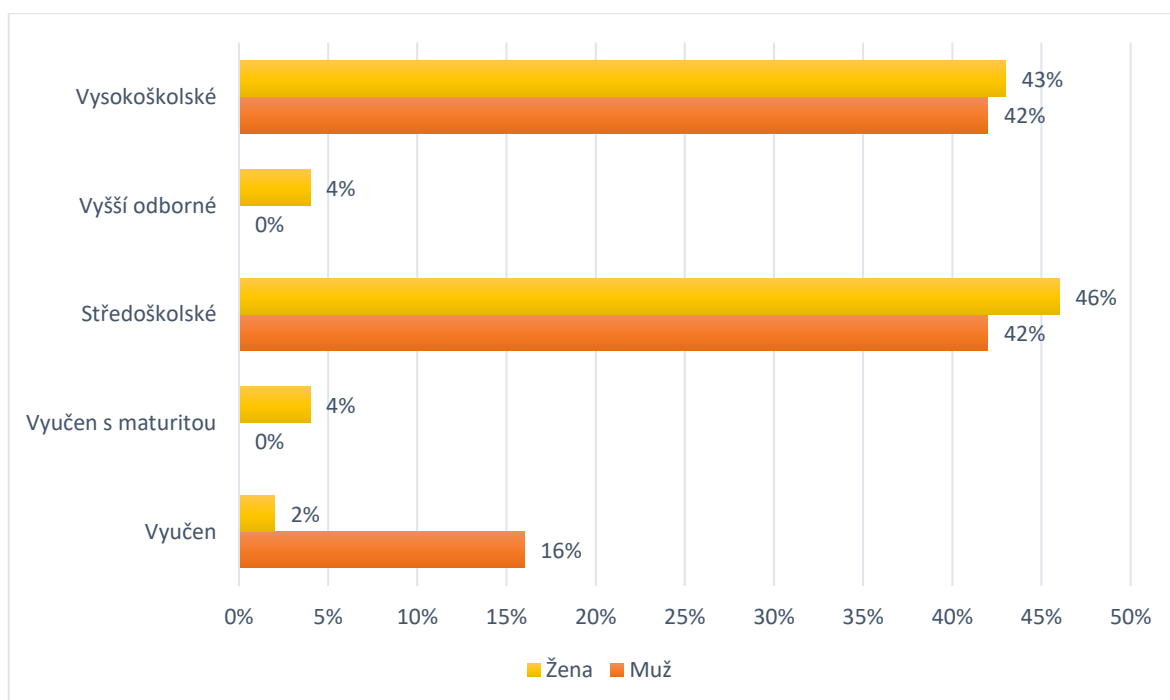
Z dotazníkových položek 1. a 5 bylo zjišťováno rozložení neúčasti podle ekonomického postavení a rodové příslušnosti. Výrazné rozdíly v neúčasti mezi muži a ženami byly v kategoriích studentů, podnikajících a na mateřské dovolené. Data znázorňuje graf č. 9.

Tabulka 16 Neúčast podle nejvyššího dokončeného vzdělání

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Středoškolské	58	45 %
Vysokoškolské	55	43 %
Vyučen	7	5 %
Vyučen s maturitou	4	3 %
Vyšší odborné	4	3 %
Základní	1	1 %
Doktorské	0	0 %
Celkem	129	100 %

V položce č. 6 dotazníku bylo zjišťováno nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Z celkového počtu souboru $n = 129$ (100 %) uvedlo středoškolské 58 (45 %), vysokoškolské 55 (43 %), učňovské 7 (5 %) učňovské s maturitou 4 (3 %), vyšší odborné 4 (3 %), základní 1 (1 %) respondentů. Doktorské neuvedl žádný respondent. Neúčast podle nejvyššího dosaženého vzdělání přehledně znázorňuje tabulka č. 16.

Graf 10 Neúčast podle nejvyššího dokončeného vzdělání a rodové příslušnosti

Z dotazníkových položek 1. a 6 bylo zjišťováno rozložení neúčasti podle nejvyššího dokončeného vzdělání a rodové příslušnosti. Výraznější rozdíly jsou v kategoriích vyučených a vyššího odborného vzdělávání. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 10.

Tabulka 17 Minulá účast na zájmovém vzdělávání

Minulá účast	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	87	67 %
Ne	42	33 %
Celkem	129	100

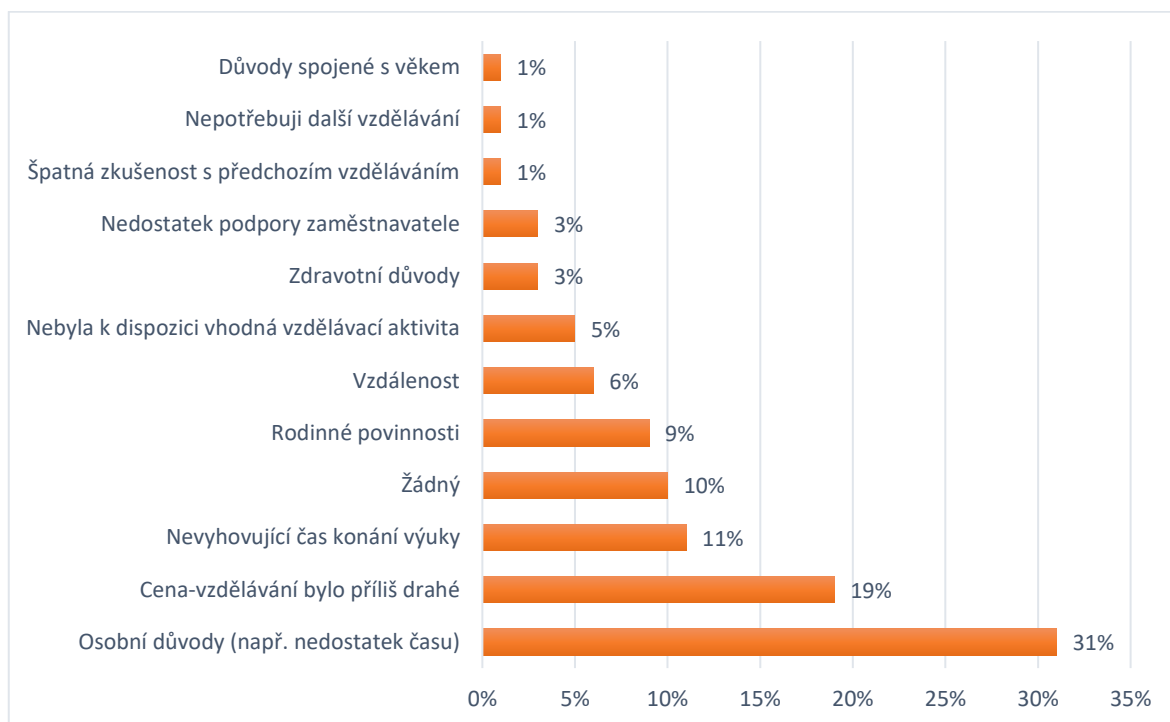
V položce č. 7 dotazníku byla zjišťována zkušenost s účastí na zájmovém vzdělávání. Z celkového počtu souboru $n = 129$ (100 %) uvedlo 87 (67 %) respondentů, že se již v minulosti zúčastnilo zájmového vzdělávání a 42 (33 %) zvolilo odpověď ne. Minulou účast na zájmovém vzdělávání přehledně znázorňuje tabulka č. 17.

Tabulka 18 Budoucí účast na zájmovém vzdělávání

Zájmové vzdělávání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	66	51 %
Ne	63	49 %
Celkem	129	100 %

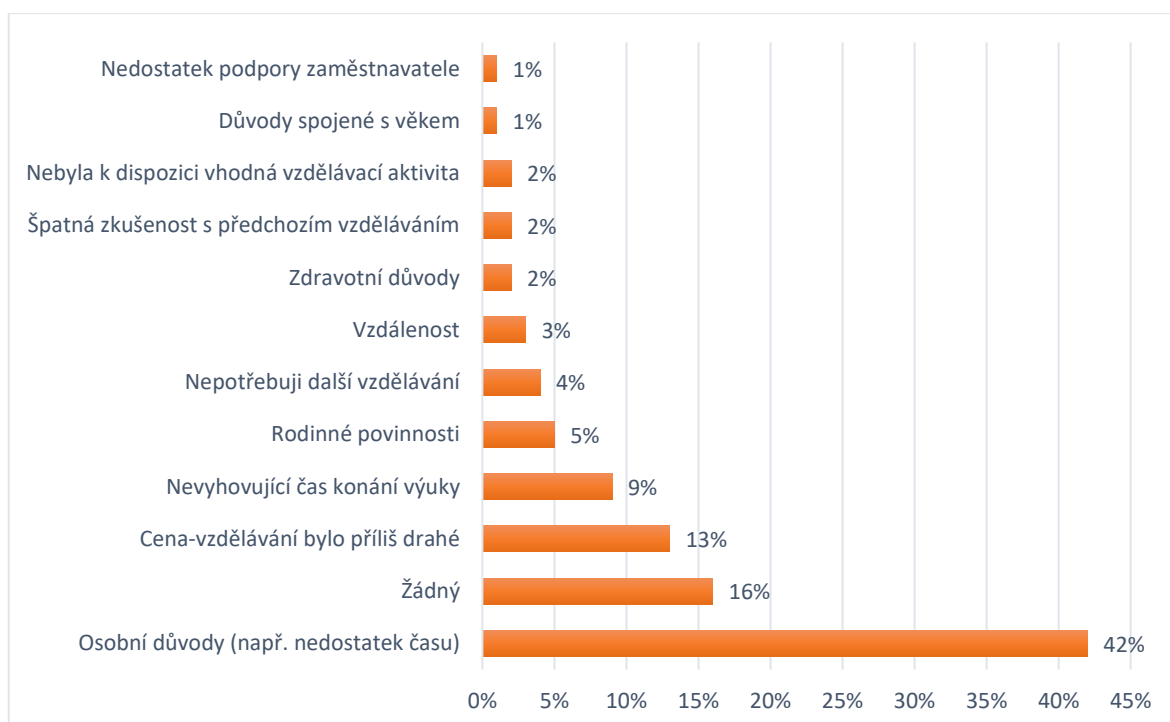
V položce č. 9 dotazníku byla zjišťována deklarovaná budoucí účast na zájmovém vzdělávání. Z celkového počtu $n = 129$ (100 %) uvedlo 66 (51 %) respondentů že další účast na zájmovém vzdělávání plánuje a 63 (49 %) uvedlo, že nikoliv. Plánovanou budoucí účast na zájmovém vzdělávání přehledně znázorňuje tabulka č. 18.

Graf 11 Neúčast podle pocíťovaných důvodů

Z dotazníkové položky č. 13 byly zjišťovány pocíťované důvody bránící respondentům v účasti na zájmovém vzdělávání. Nejvíce respondenti označovali odpovědi: nedostatek času, cena vzdělávání, nevhovující čas konání výuky a žádný. Nejméně označovanou odpovědí byly důvody spojené s věkem. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 11.

Graf 12 Neúčast podle nejvíce pocíťovaného důvodu

Z dotazníkové položky č. 14 byly zjišťovány nejvíce pocíťované důvody bránící respondentům v účasti na zájmovém vzdělávání. Nejčastěji respondenti označovali jako odpověď nedostatek času. Nejméně frekventovanou odpovědí byla nedostatečná podpora zaměstnavatele. Grafickou podobu znázorňuje graf č. 12.

Tabulka 19 Budoucí účast na jakémkoliv vzdělávání

Jakékoliv vzdělávání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	75	58 %
Ne	54	42 %
Celkem	129	100 %

V položce č. 12 dotazníku byla zjišťována budoucí účast na jakémkoliv dalším vzdělávání. Z celkového počtu $n = 129$ (100 %) uvedlo 75 (58 %) respondentů, že jejich motivaci účastnit se jakéhokoliv dalšího vzdělávání ovlivňuje současná účast na zájmovém vzdělávání a 54 (42 %) uvedlo, že nikoliv. Budoucí účast přehledně znázorňuje tabulka č. 19.

6 INTERPRETACE DAT PODLE VÝZKUMNÝCH CÍLŮ

Tato část bakalářské práce je zaměřena na interpretaci dat získaných z výzkumného šetření. Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit a objasnit faktory a důvody, které vedou dospělé k účasti či neúčasti na zájmovém vzdělávání dospělých. Na základě hlavního cíle byly stanoveny dílčí výzkumné cíle, které jsou zaměřeny na sociodemografické faktory charakterizující dospělé a na důvody, které je k účasti motivují, nebo jim naopak brání. Zjištěná data tak budou interpretována v souladu se stanovenými dílčími výzkumnými cíli.

Zjistit sociodemografické faktory charakterizující dospělé, kteří se účastní zájmového vzdělávání.

Z analýzy jednotlivých dat z předchozí kapitoly vyplynulo, že hlavní určující proměnnou, charakterizující účastníky zájmového vzdělávání, je rodová příslušnost respondentů. Z tabulky č. 2 je patrné, že z celkového počtu účastníků byly téměř $\frac{3}{4}$ ženy. Důvod tohoto zjištění lze spatřovat v obecně větší potřebě sdružování se, která je pozorovatelná u většiny žen. To může vést k tomu, že ženy jsou tedy aktivnější i v účasti na zájmovém vzdělávání.

Další zkoumanou proměnnou byl věk. Z tabulky č. 3 je patrné, že nejvyšší účast měli respondenti z věkové skupiny 20–29 let. V ostatních skupinách následně účast exponenciálně klesala. Tento výsledek lze vztahovat k množství disponibilního volného času. U mladších ročníků je ve srovnání s ostatními hodnota s největší pravděpodobností vyšší. Podle grafu č. 1 ale existuje i vliv rodové příslušnosti ve věkových skupinách. Jak je patrné z grafického zpracování, v nejmladší věkové skupině se účastnilo více mužů než v ostatních věkových skupinách. Za tímto zjištěním může stát fakt, že i když jsou ženy obecně v zájmovém vzdělávání aktivnější, co se účasti týče, tak v nemladší věkové skupině podle výsledků průzkumu Adult Education Survey z roku 2016 jsou i zároveň aktivnější ve formálním způsobu vzdělávání ve srovnání s muži, což zde může vysvětlovat tento výstup. Vzhledem k povaze výzkumného problému této bakalářské práce ale nebudou případné kauzální vztahy statisticky ověřovány (mohou být námětem jiné diplomové práce).

V dotazníku respondenti vyplňovali i položku, která zkoumala jejich rodinný stav. Podle hodnot z tabulky č. 4 byli nejpočetněji zastoupenou kategorií respondentů účastnících se aktivit zájmového vzdělávání svobodní dospělí. Účast v ostatních kategoriích opět exponenciálně klesala. Za tímto může být skutečnost, že respondenti z ostatních kategorií uzpůsobují náplň volného času vzhledem k potřebám rodiny či partnera. Na druhou stranu u kategorií rozvedených či ovdovělých je vzhledem k očekávání účast nejnižší. Důvod

tohoto stavu může naznačovat, že tito respondenti vyplňují svůj volný čas činnostmi spojenými s profesními či jinými aktivitami. Rozložení účasti na zájmovém vzdělávání podle rodové příslušnosti a rodinného stavu podle grafu č. 2 zase ukazuje, že největší rozdíl existuje mezi rozvedenými a ovdovělými. V ostatních kategoriích je účast téměř vyrovnaná, což naznačuje, že pro účast podle rodové příslušnosti je možná určující partnerský vztah mezi pohlavím, a to ať již oficiální, nebo i neoficiální, a v případě kategorie svobodných určitá nezatíženost zkušenostmi s rozvodem či ztrátou partnera.

Znakem, který může ovlivnit účast na aktivitách zájmového vzdělávání, je i bydliště. Podle tabulky č. 5 se větší měrou účastní jedinci z měst, a to více než dvojnásobně. Vysvětlením může být lepší dostupnost a širší nabídka aktivit zájmového vzdělávání.

Hodnotíme-li respondenty z pohledu ekonomického postavení, patří k nejčastěji zapojeným jedincům studenti. Potvrzuje to tabulka č. 6. K tomuto výstupu lze opět vztahovat vysvětlení o dostatečném množství disponibilního volného času. Faktor, který s tím ale může úzce souviset také, je provázanost s rodinným životem. Ten v této skupině nebude zcela dominantní. Zajímavé zjištění figuruje u kategorie osob samostatně výdělečně činných, kterou tvoří živnostníci a podnikatelé. V doposud realizovaných výzkumech se tato účastnila minimálně. Může zde být tedy patrný začátek nového trendu. Ekonomické postavení ovlivňuje i složení účasti mezi muži a ženami, jak znázorňuje graf č. 3. Již zmiňovaný začátek nového trendu v kategorii samostatně výdělečně činných se zde projevuje výrazně vyšší účastí u mužů ve srovnání s jinými skupinami.

Účast na zájmovém vzdělávání se značně liší také podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Potvrzuje to tabulka č. 7. Ve srovnání s ostatními skupinami výrazně dominovali středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní respondenti. To může na jednu stranu potvrzovat domněnku, že s výší dosaženého vzdělání roste motivace se dále jakkoliv vzdělávat. Na druhou stranu vysokoškoláci ale nebyli nejvíce početnou skupinou, což může naznačovat, že u vysokoškolsky vzdělaných motivace se dál vzdělávat už být nemusí tak zásadní. Rozložení účasti podle vzdělání v rámci rodové příslušnosti, jak zobrazuje graf č. 4, ukazuje i zajímavý rozdíl. Zatímco nejvíce se účastnily ženy středoškolačky, u mužů to byli vysokoškoláci. V tomto ohledu tedy bude hrát zásadní roli charakteristika rodové příslušnosti.

Zjistit, který důvod je nejsilnější motivací dospělého k účasti na zájmovém vzdělávání.

V souboru respondentů, kteří se účastnili ($n = 86$), byly zkoumány důvody jejich účasti v zájmovém vzdělávání. Výstupy z dotazníkového šetření tohoto souboru ukázaly, že nejsilnějším důvodem ovlivňujícím motivaci k účasti na zájmovém vzdělávání je vlastní zájem. Tuto skutečnost graficky znázorňuje graf č. 6. Z hlediska psychologie jde o potvrzení faktu, že pro jakoukoliv aktivitu je stěžejní motiv, což v tomto případě je u respondentů vlastní zájem – vnitřní motivace.

K účasti na zájmovém vzdělávání ale mohou přispívat i jiné okolnosti. Podle tabulky č. 8. měli zkušenost se zájmovým vzděláváním v souboru účastnících se respondentů ($n = 86$) téměř všichni. Tabulka č. 9 znázorňuje budoucí deklarovanou účast na tomto typu dalšího vzdělávání dospělých, kde byl výsledek obdobný. Dá se tedy usuzovat, že zde funguje tzv. „Matoušův efekt“, který již byl zmiňován v teoretické části této práce.

Výše uvedená zjištění ale ukazují ještě jeden poznatek. Účast na zájmovém vzdělávání může jeho účastníky podněcovat k účasti na jakémkoliv dalším vzdělávání. Potvrzují to data prezentovaná v tabulce č. 10, kdy tuto premisu potvrdily téměř $\frac{3}{4}$ respondentů.

Z výsledků výzkumu se lze dále domnívat, že mezi významné činitele ovlivňující účast na zájmovém vzdělávání náleží i typ zájmového vzdělání, který může zčásti podněcovat motivaci k účasti. Potvrzuje to graf č. 5. Z něj lze vyčíst, které typy zájmového vzdělávání dospělých jednotliví respondenti preferují.

Zjistit sociodemografické faktory charakterizující dospělé, kteří se neúčastní zájmového vzdělávání.

Výsledná data získaná ze souboru neúčastnících se respondentů ($n = 129$) byla z celkového pohledu velmi podobná datům ze souboru účastnících se respondentů ($n = 86$). Dílčí rozdíly se projevovaly ve větší míře pouze v souvislosti s rodovou příslušností respondentů.

Hlavní určující proměnnou, charakterizující tento soubor neúčastnících se respondentů, je rodová příslušnost. Z tabulky č. 11 je patrné, že z celkového počtu byly téměř $\frac{3}{4}$ ženy. Důvodem tohoto stavu může být obecně známá skutečnost, že ženy věnují více času péči o rodinu a domácnost ve srovnání s muži.

Další zkoumanou proměnnou byl věk. Z tabulky č. 12 je patrné, že nejvíce se neúčastnili respondenti z věkové skupiny 20–29 let. Tento výsledek lze vysvětlit tím, že nejmladší dospělí sice mají velké množství disponibilního volného času, ale vzhledem k tomu, že se

jedná hlavně o jedince bez dalších závazků, mohou se rozhodnout i pro jiné formy trávení volného času, popřípadě jsou jejich hlavní aktivity spjaty hlavně s formálním způsobem vzdělávání. Jedná se tedy asi o nejméně koherentní kategorii respondentů. Z grafu č. 7 lze vypožorovat i existující vliv rodové příslušnosti ve věkových skupinách. Jak je patrné z grafického zpracování, v nejmladší věkové skupině se neúčastnilo více žen než v ostatních věkových skupinách. Za tímto zjištěním může opět stát fakt, že v nejmladší věkové skupině podle výsledků průzkumu Adult Education Survey z roku 2016 jsou ženy aktivnější ve formálním způsobu vzdělávání ve srovnání s muži, což může tento výstup vysvětlit. Vzhledem k povaze výzkumného problému této bakalářské práce ale nebudou ani v tomto případě tyto ani případné další kauzální vztahy statisticky ověřovány.

Odpovědi plynoucí z dotazníkové položky, která zkoumala rodinný stav neúčastníků se respondentů, nepřinesly žádné významné zjištění. Podle hodnot z tabulky č. 13 byli nejpočetnější kategorií svobodní. Zde lze považovat za určující domněnku, že tato kategorie není homogenní a může si volit z velké palety možností, jak vlastní volný čas trávit. Rozložení neúčasti na zájmovém vzdělávání podle rodové příslušnosti a rodinného stavu podle grafu č. 8 přináší zajímavější pohled. Zatímco ženy v kategorii vdaných se neúčastnily méně než muži, v kategoriích nesezdaného soužití a svobodných byl poměr opačný. Vysvětlením může být, že i když tyto ženy mají svůj čas více provázaný s rodinným životem, patrně jim zájmové vzdělávání pomáhá s únikem od rutiny.

Znakem, který může mít vliv na neúčast v aktivitách zájmového vzdělávání, je i bydliště. Podle tabulky č. 14 se více neúčastní jedinci z měst, a to skoro dvojnásobně. Za vysvětlení lze považovat více jiných příležitostí ke trávení volného času, poskytovaných bydlením ve městě.

Budeme-li hodnotit respondenty z pohledu ekonomického postavení, patří k nejméně zúčastněným jedincům studenti. Potvrzuje to tabulka č. 15. U této kategorie je předpoklad, že většinu svého disponibilního času mohou věnovat nejen studiu v rámci formálního způsobu vzdělávání, ale i jiným aktivitám, například cestování a zahraničním stáží. U ostatních kategorií bude hlavním důvodem množství volného času, který mají k dispozici. Výjimku mohou tvořit pouze respondenti ve skupině důchodců, u kterých tato veličina nemusí mít hlavní důležitost. Ekonomické postavení ovlivňuje i složení neúčasti mezi muži a ženami, jak znázorňuje graf č. 9. Zde je vidět výrazný rozdíl u žen studentek, kde opět může platit fakt, že jsou aktivnější ve formálním způsobu vzdělávání.

Nevýraznými byly i odlišnosti v neúčasti na zájmovém vzdělávání podle nejvyššího dokončeného vzdělání a rodové příslušnosti. Nejvíce zastoupenou kategorií byli středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní respondenti. Tyto dvě kategorie byly nejvíce zastoupené i v souboru účastnících se ($n = 86$), takže lze předpokládat, že na deklarovanou neúčast u těchto dvou skupin budou mít vazbu vnější vlivy, jako například nedostatek volného času. Rozložení neúčasti podle vzdělání v rámci rodové příslušnosti (graf č. 10) ukazuje, že nejvýrazněji se neúčastní muži s učňovským vzděláním. Odpovědí na tento stav by mohlo být pracovní vytížení u této skupiny respondentů. U velké většiny z nich se totiž může jednat o manuální profese v oblastech stavebnictví a řemesel, kde z důvodu silné poptávky opravdu nemusí zůstat čas na jakékoliv další vzdělávání.

Zjistit, který důvod je nejčastější bariérou dospělého v účasti na zájmovém vzdělávání.

V souboru respondentů, kteří se neúčastnili ($n = 129$) byly zkoumány i důvody jejich neúčasti v zájmovém vzdělávání. Nejvíce pocíťovanými důvody byly v pořadí od nejčastěji označovaných odpovědí nedostatek času, cena vzdělávání a nevyhovující čas konání výuky. Převažovaly tedy bariéry situační. V grafické podobě tyto výstupy znázorňuje graf č. 11. Nejčastěji uváděný důvod, nedostatek času, byl zároveň i tím nejhlavnějším, což graficky znázorňuje graf č. 12. Mezi nejčastěji označovanými volbami byla i odpověď žádný. Vzhledem k faktu, že dotazník obsahoval u obou otázek zkoumající důvody neúčasti i možnost jiný a nevyužil ji žádný respondent, je tato odpověď interpretována ve smyslu nepotřebuji další vzdělávání. Z pohledu kategorizace bariér jde tedy o bariéru dispoziční.

Neúčast na zájmovém vzdělávání ale může být nepřímo ovlivněna i minulou zkušeností s touto edukační aktivitou. Zájmového vzdělávání se v minulosti neúčastnila více než 1/3 všech respondentů z tohoto souboru, což znázorňuje tabulka č. 17.

Zajímavým zjištěním může být i postoj respondentů v tomto souboru ve smyslu jejich ochoty k případné budoucí účasti na zájmovém a jakémkoliv dalším vzdělávání. Data získaná z tabulek č. 18 a č. 19 ukazují, že ochotu účastnit se deklarovala více než polovina respondentů. Pro tyto respondenty bude s maximální pravděpodobností největší bariérou čas. Prostým sloučením odpovědí nedostatek času a nevyhovující čas konání výuky lze získat přesnou hodnotu odpovědi deklarující budoucí účast na zájmovém vzdělávání z tabulky č. 18.

6.1 Shrnutí výsledků a diskuse

Výzkum realizovaný v této bakalářské práci se ve shodě s vytyčenými cíli zaměřoval na problematiku motivací a bariér v zájmovém vzdělávání dospělých. Hlavní pozornost byla upřena na faktory a důvody, které vedou dospělé k účasti či neúčasti na tomto typu vzdělávání dospělých v rámci neformálního učení.

V kontextu výsledků šetření u respondentů, kteří se v době výzkumu zájmového vzdělávání účastnili, lze konstatovat, že aktivnějšími z hlediska účasti byly jednoznačně ženy. Shodný výsledek se zatím objevuje v doposud realizovaných výzkumech vztahujících se k této problematice Šerák (2009) a Knotová (2006) a (2008). Z výsledků dále vyplynulo, že další sociodemografické znaky – věk, vzdělání, ekonomické postavení, rodinný stav a bydliště jsou významnými faktory ovlivňujícími účast. Dle výstupů ze získaných dat byla nejpočetněji zastoupena kategorie ve věku 20–29 let, dále jedinci se středoškolským vzděláním, studenti a podle rodinného stavu svobodní. Tato získaná zjištění již zcela nekorespondují s výsledky minulých šetření. Rozpor panuje u nejvyššího dosaženého vzdělání. Podle Šeráka (2009) je zájmové vzdělávání hlavně doménou vysokoškolsky vzdělaných jedinců, podle Knotové (2006) jsou touto skupinou právě středoškoláci. Na rozdíl od předešlých výzkumných šetření byla pozornost zaměřena i na bydliště respondentů. Ze získaných dat vyplynulo, že jedinci bydlící ve městě se zájmového vzdělávání účastní více než jedinci bydlící na vesnici.

V souvislosti s účastí na zájmovém vzdělávání byla u dospělých zaměřena pozornost i na důvody motivace. Výsledná data ukazují, že nejčastějším důvodem motivujícím dospělé k účasti je vlastní zájem. Stejný výsledek lze najít i u Knotové (2006). Ze získaných dat dále vyplynulo, že motivaci může také ovlivnit minulá zkušenost se zájmovým vzděláváním. Tento předpoklad potvrzují výstupy ukazující, že velká většina účastníků se jedinců již tuto zkušenost měla. S tématem motivace se pojila i otázka příští účasti na jakémkoliv dalším vzdělávání. V tomto ohledu bylo zjištěno, že zájmové vzdělávání samo o sobě může být motivačním faktorem k absolvování rozmanitého vzdělávání v budoucnu, jak uvedli sami respondenti.

Předmětem shrnutí výsledků ze získaných dat jsou i respondenti, kteří se v průběhu sběru dat žádného zájmového vzdělávání neúčastnili. Výsledná charakteristika této skupiny ale žádná zajímavá zjištění nepřinesla. Vidět byly pouze dílčí rozdíly v kategorii rodové příslušnosti. Určující proměnnou pro tento soubor respondentů tedy byla pouze rodová

příslušnost. Na základě těchto zjištění se lze tedy domnívat, že vliv sociodemografických znaků na neúčast dospělých bude minimální a ve větší míře se na ní budou podílet pouze vnější vlivy. Tento předpoklad lze najít i ve vztahu k situačním bariérám ve výsledcích výzkumu Kalenda a Kočvarová (2017).

Změna byla zjištěna v oblasti bariér. Nejčastěji uváděným důvodem byl nedostatek času. Jako významnou bariérou byl vnímán více než polovinou neúčastníků se respondentů. V tomto ohledu došlo ke změně ve srovnání s výzkumem Knotové in Rabušicová a Rabušic (2008), kde respondenti nejčastěji uváděli jako důvod neúčasti nedostatek finančních prostředků a jako významný ho vnímala méně než polovina respondentů.

V rámci limitů tohoto výzkumu je potřeba zdůraznit, že se nepodařilo získat zcela vyvážený soubor respondentů. Z pohledu rodové příslušnosti převažovaly ženy, v ostatních kategoriích dále svobodní, studenti a jedinci v nejmladší věkové skupině. V tomto kontextu bude tedy zapotřebí vztahovat výsledná zjištění ve větší míře především k výzkumnému souboru, který byl získán provedeným výzkumem.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala motivacemi a bariérami v zájmovém vzdělávání dospělých, které je na počátku 20. let 21. století oproti profesnímu vzdělávání dospělých v odborných výzkumech stále opomíjeno. Ačkoli zájmové vzdělávání dospělých vychází z volného času a osobních zálib jednotlivce, projevuje se pozitivně i v jeho profesní dráze a v širším kontextu v rozvoji vzdělanosti celé společnosti. Všeestranně podporováno má být přitom jak zájmové sebevzdělávání, tak aktivity formálních i neformálních organizací v této oblasti.

Teoretická část vymezila zájmové vzdělávání dospělých jako edukační aktivitu založenou především na dobrovolnosti, což má výrazný vliv na to, zda se jí příslušný jedinec zúčastní, nebo nezúčastní. Dospělého při rozhodování, jestli zájmové vzdělávání aktuálně či v budoucnu absolvovat, ovlivňuje jak míra osobní motivace, tak celá řada možných bariér, pramenících například ze sociálního postavení či role.

Praktická část popsala realizovaný dotazníkový kvantitativní výzkum na téma Motivace a bariéry v zájmovém vzdělávání dospělých, analyzovala data prvky deskriptivní statistiky a interpretovala výsledky.

Bakalářská práce potvrdila charakteristiku zájmového vzdělávání ve smyslu vnitřní motivace dospělého, tedy naplňování jeho vlastních zájmů. Aktivnější jsou v tomto směru ženy než muži, obyvatelé měst než venkované a lidé s vyšším vzděláním. Práce poukázala na to, že úspěšná účast na zájmové vzdělávací akci může jedince podnítit k účasti na jakémkoliv dalším vzdělávání. V současnosti se jeví jako nejatraktivnější zájmové vzdělávání dospělých v oblastech kultury a estetiky, pohybu a sportu, cestování a turistiky či jazyků.

Z výsledků vyplynulo, že v případě neúčasti dospělých v zájmovém vzdělávání jsou stále klíčové situační bariéry, předstihující institucionální a dispoziční bariéry. Oproti dřívějším zdrojům se však změnil hlavní problém potenciálního zájemce z nedostatku finančních prostředků na nedostatek času pro tento typ osobnostního rozvoje.

Na chybějící volný čas při zájmovém vzdělávání dospělých by se mohla zaměřit andragogika, zejména prostřednictvím výuky time managementu, tedy efektivního řízení času. Všeobecně může zájmové vzdělávání plnit funkci motivátoru pro další vzdělávání dospělých, považované ve vyspělých společnostech za nezbytné, ideálně po celý život.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTÁK, Jan, 2008. Jak vzdělávat dospělé. Praha: Alfa Nakladatelství. Management studium (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-12-7.

BENEŠ, Milan, 2008. Andragogika. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2.

BENEŠ, Milan, 2014. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.

CROSS, Patricia K., 1981. Adults as Learners: Increasing Participation and Facilitating Learning. San Francisco: Jossey- Bass. ISBN 0-87589-491-7.

DVOŘÁKOVÁ, Miroslava a Michal ŠERÁK, 2016. Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 169 s. Varia. ISBN 9788073086947.

GAVORA, Peter, 2000. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HRONÍK, František, 2007. Rozvoj a vzdělávání pracovníků. Praha: Grada Publishing. Vedení lidí v praxi. ISBN 80-247-1457-8.

KALENDA, J., & KOČVAROVÁ, I. 2017. Proměny bariér ke vzdělávání dospělých v České republice: 2005–2015. *Studia Paedagogica*, 22(3), 69–89.

KNOTOVÁ, Dana, 2006. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. In: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Brno: Masarykova univerzita, s. 67-77.

KRYSTOŇ, Miroslav, 2011. Andragogické aspekty využívania voľného času. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0240-7.

KRYSTOŇ, Miroslav, 2011. Zájmové vzdelávanie dospelých: teoretické východiská. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0211-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

PALÁN, Zdeněk, 2002. Lidské zdroje: výkladový slovník. Praha: Academia. ISBN 80-200-0950-7.

PALÁN, Zdeněk, 2003. Základy andragogiky. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského. ISBN 80-86723-03-8.

PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER, 2008. Základy andragogiky. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-58-7.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 2014. Pedagogika volného času. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-666-6.

PLAMÍNEK, Jiří, 2014. Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele. 2., rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 9788024748061.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA, 2012. Andragogický slovník. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3960-1.

PŮBALOVÁ, Božena, ed., 2018. Vzdělávání dospělých v České republice: výstupy z šetření Adult Education Survey 2016. Praha: Český statistický úřad. Lidé a společnost. ISBN 978-80-250-2836-0.

RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed., 2008. Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4779-2.

ŘÍČAN, Pavel, 2010. Psychologie osobnosti: obor v pohybu. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.

Memorandum o celoživotním učení [online], 2000. [cit. 2022-04-21]. Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha, 2001. [Praha]: Tauris. ISBN 80-211-0372-8.

Strategie celoživotního učení ČR, c2007. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. ISBN 978-80-254-2218-2.

ŠERÁK, Michal, 2009. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 207 s. ISBN 9788073675516.

ZACHAROVÁ, Eva, 2012. Základy obecné psychologie. Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-221-0.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Místo zájmového vzdělávání v celoživotním učení	16
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Věková struktura respondentů	35
Tabulka 2 Účast dle rodové příslušnosti	38
Tabulka 3 Účast ve věkových skupinách	38
Tabulka 4 Účast podle rodinného stavu	39
Tabulka 5 Účast podle bydliště	40
Tabulka 6 Účast podle ekonomického postavení	41
Tabulka 7 Účast podle nejvyššího dosaženého vzdělání	42
Tabulka 8 Minulá účast na zájmovém vzdělávání	43
Tabulka 9 Budoucí účast na zájmovém vzdělávání	43
Tabulka 10 Budoucí účast na jakémkoliv vzdělávání	45
Tabulka 11 Neúčast dle rodové příslušnosti	45
Tabulka 12 Neúčast ve věkových skupinách	45
Tabulka 13 Neúčast podle rodinného stavu	46
Tabulka 14 Neúčast podle bydliště	47
Tabulka 15 Neúčast podle ekonomického postavení	48
Tabulka 16 Neúčast podle nejvyššího dokončeného vzdělání	49
Tabulka 17 Minulá účast na zájmovém vzdělávání	50
Tabulka 18 Budoucí účast na zájmovém vzdělávání	50
Tabulka 19 Budoucí účast na jakémkoliv vzdělávání	52

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Účast ve věkových skupinách podle rodové příslušnosti	39
Graf 2 Účast podle rodinného stavu a rodové příslušnosti	40
Graf 3 Účast podle ekonomického postavení a rodové příslušnosti	41
Graf 4 Účast podle nejvyššího dosaženého vzdělání	42
Graf 5 Účast podle typu zájmového vzdělávání	44
Graf 6 Účast podle důvodu	44
Graf 7 Neúčast ve věkových skupinách podle rodové příslušnosti	46
Graf 8 Neúčast podle rodinného stavu a rodové příslušnosti	47
Graf 9 Neúčast podle ekonomického postavení a rodové příslušnosti	48
Graf 10 Neúčast podle nejvyššího dokončeného vzdělání a rodové příslušnosti	49
Graf 11 Neúčast podle pocíťovaných důvodů	51
Graf 12 Neúčast podle nejvíce pocíťovaného důvodu	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Motivace a bariéry v zájmovém vzdělávání dospělých

Vážená paní, pane,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího anonymního dotazníku, který je součástí mou zpracovávané bakalářské práce na téma „**Motivace a bariéry v zájmovém vzdělávání dospělých**“. Cílem této práce je analyzovat současnou situaci a zjistit nejčastěji uváděné důvody vedoucí k účasti či neúčasti na tomto typu dalšího vzdělávání dospělých. Podstatou zájmového vzdělávání je činnost přispívající k získávání a rozvíjení zájmů ve volném čase, bude se tedy jednat o výzkum z oblasti uskutečňovaných volnočasových aktivit dospělých. **Dotazníkové šetření je zcela anonymní a mohou se jej zúčastnit osoby starší 20 let.** Získaná data budou použita výhradně pro potřeby bakalářské práce.

Dopředu děkuji za Vaši ochotu

Michal Zvonek - studijní obor Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře, Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

1 Jaká je Vaše rodová příslušnost?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Muž Žena

2 Jaký je Váš věk?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

20-29 let 30-45 let 46-65 let 66 let a více

3 Jaký je Váš rodinný stav

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

svobodná/svobodný vdaná/ženatý nesezdané soužití rozvedená/rozvedený vdova/vdovec

4 Kde bydlíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

ve městě na vesnici

5 Jaké je Vaše ekonomické postavení?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ zaměstnaný/á na plný pracovní úvazek	☐ zaměstnaný/á na částečný pracovní úvazek	☐ živnostník, podnikatel/ka	☐ student/ka
☐ na mateřské dovolené/rodičovské dovolené	☐ nezaměstnaný/á	☐ důchodce/kyně	☐ pracující důchodce/kyně

6 Jaký je stupeň Vašeho nejvyššího dokončeného vzdělání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ základní vzdělání	☐ vyučen	☐ vyučen s maturitou	☐ středoškolské s maturitou	☐ vyšší odborné	☐ vysokoškolské
☐ doktorské					

7 Zúčastnil/a jste se v minulosti jakéhokoliv typu zájmového vzdělávání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ANO NE

8 Účastníte se aktuálně jakéhokoliv typu zájmového vzdělávání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ANO NE

9 Plánujete účast v jakémkoliv typu zájmového vzdělávání v následujícím roce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ANO NE

10 Jakého typu/ů zájmového vzdělávání se nejčastěji účastníte?

Nápověda k otázce: (maximálně 3 volby)

☐ KULTURNÍ A ESTETICKÉ (navštěva galerie nebo muzea, beseda nebo přednáška na téma historie, umění nebo hudba)	☐ POHYBOVÉ A SPORTOVNÍ (členství nebo pohybové aktivity jako fotbal, lyžování, aerobik, plavání, jóga a jiné)	☐ CESTOVÁNÍ A TURISTIKA (členství nebo aktivity jako pěší turistika, cykloturistika, poznávání naučných stezek nebo historie významných míst)	☐ ZAMĚŘENÉ NA ZDRAVÍ A ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL (beseda nebo přednáška na téma zdravá výživa, kurz první pomoci apod.)
☐ ZAMĚŘENÉ NA OCHRANU PŘÍRODY (beseda nebo přednáška s tématy o ochraně přírody, členství ve svazech myslivecký, včelařský a jiné)	☐ TECHNICKÉ A ODBORNÉ (kurzy počítačových dovedností, kutilství, rukodělné činnosti, návštěva hvězdárny)	☐ JAZYKOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ (kurzy cizích jazyků)	☐ NÁBOŽENSKÉ A DUCHOVNÍ (kurzy se zaměřením na duchovní rozměr života a duchovní principy)
☐ ŽÁDNÉHO			
☐ JINÉHO (uvedte) ____			

11 Uvedte prosím co Vás u Vámi nejčastěji navštěvovaného/ých typu/ů zájmového vzdělávání k účasti nejvíce motivuje.

Nápověda k otázce: (maximálně 3 typy zájmového vzdělávání)

	Vlastní zájem	Bylo mi doporučeno se vzdělávat	Pracovní důvody	Naplnění potřeby vztahů a přátelství	Únik od rutiny	Prospěť lidem okolo
KULTURNÍ A ESTETICKÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
POHYBOVÉ A SPORTOVNÍ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
CESTOVÁNÍ A TURISTIKA	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ZAMĚŘENÉ NA ZDRAVÍ A ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ZAMĚŘENÉ NA OCHRANU PŘÍRODY	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TECHNICKÉ NEBO ODBORNÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
JAZYKOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NÁBOŽENSKÉ A DUCHOVNÍ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
JINÉ	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12 Ovlivňuje Vaše účast na zájmovém vzdělávání Vaši motivaci účastnit se jakéhokoliv dalšího vzdělání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ANO NE

13 Jaký je Vámi pocíťovaný důvod či důvody, bránící Vám v účasti na zájmovém vzdělávání?

Nápověda k otázce: *Vyberte maximálně 3 odpovědi*

☐ žádný	☐ nepotřebuji další vzdělávání	☐ osobní důvody (např. nedostatek času)	☐ rodinné povinnosti
☐ cena - vzdělávání bylo příliš drahé	☐ nevyhovující čas konání výuky	☐ zdravotní důvody	☐ nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita
☐ nedostatek podpory zaměstnavatele či veřejných/státních institucí	☐ důvody spojené s věkem	☐ nesplňoval/a jsem nezbytné (kvalifikační) předpoklady	☐ vzdálenost
☐ nemám přístup k počítači či internetu potřebným pro vzdělávání	☐ špatná zkušenost s předchozím vzděláváním		
☐ jiný (uvedte)	____		

14 Který Vámi pocíťovaný důvod Vám nejvíce brání v účasti na zájmovém vzdělávání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ žádný	☐ nepotřebuji další vzdělávání	☐ osobní důvody (např. nedostatek času)	☐ rodinné povinnosti
☐ cena - vzdělávání bylo příliš drahé	☐ nevyhovující čas konání výuky	☐ zdravotní důvody	☐ nebyla k dispozici vhodná vzdělávací aktivita
☐ nedostatek podpory zaměstnavatele či veřejných/státních institucí	☐ důvody spojené s věkem	☐ nesplňoval/a jsem nezbytné (kvalifikační) předpoklady	☐ vzdálenost
☐ nemám přístup k počítači či internetu potřebným pro vzdělávání	☐ špatná zkušenost s předchozím vzděláváním		
☐ Jiný (uvedte)	____		